

Vanda stad

Planen för småbarnspedagogik i Vanda

Undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion 7.6.2017

Innehållsförteckning

1. GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH DE LOKALA PLANERNA FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK.....	3
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan.....	3
1.2 Den lokala planen för småbarnspedagogik.....	4
1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik.....	7
2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL.....	9
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken.....	9
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken.....	13
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande.....	15
2.4 Värdegrunden.....	17
2.5 Synen på lärande.....	19
2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård.....	20
2.7 Mångsidig kompetens.....	22
Förmåga att tänka och lära sig.....	23
Kulturell och kommunikativ kompetens.....	24
Vardagskompetens.....	25
Multilitteracitet och digital kompetens.....	26
Förmåga att delta och påverka.....	27
3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN.....	29
3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen.....	30
En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen.....	31
En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation.....	32
Delaktighet, likabehandling och jämställdhet.....	33
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet.....	34
Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil.....	35
3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken.....	37
3.3 Samarbete inom småbarnspedagogiken.....	39
Samarbete med vårdnadshavarna.....	39
Mångprofessionellt samarbete.....	41
4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN.....	43
4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten.....	43
4.2 Pedagogisk dokumentation.....	44
4.3 Mångsidiga arbetssätt.....	46

4.4	Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande.....	48
4.5	Lärområden.....	50
	Språkens rika värld.....	50
	Mina många uttrycksformer.....	53
	Jag och vår gemenskap.....	55
	Jag utforskar min omgivning.....	57
	Jag växer, rör på mig och utvecklas.....	59
4.6	Preciseringar gällande språk och kultur.....	61
	Småbarnspedagogik på två språk.....	64
5.	STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE.....	66
5.1	Principerna för stöd.....	66
5.2	Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd.....	68
5.3	Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken.....	69
5.4	Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd.....	72
6.	SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING.....	75
7.	UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN....	76
7.1	Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten.....	76

1. GRUNDERNA FÖR PLANEN FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH DE LOKALA PLANERNA FÖR SMÅBARNSPEDAGOGIK

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik¹. De lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik ska utarbetas och småbarnspedagogiken ska genomföras i enlighet med denna föreskrift. Beredningen av grunderna för planen för småbarnspedagogik styrs framför allt av lagen om småbarnspedagogik, som föreskriver om barnets rätt till småbarnspedagogik och om målen för småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen, som regleras av lagen om grundläggande utbildning², är en del av småbarnspedagogiken. Förskoleundervisningen styrs av föreskriften om grunderna för förskoleundervisningens läroplan som Utbildningsstyrelsen har utfärdat.

Småbarnspedagogiken är en del av det finländska utbildningssystemet och ett viktigt skede i barnets växande och lärande. Vårdnadshavarna bär det primära ansvaret för sina barns fostran. Småbarnspedagogiken stödjer och kompletterar hemmens fostrande uppdrag och bidrar till barnens välbefinnande. Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken.

Utgångspunkten för revideringen av grunderna för planen för småbarnspedagogik har varit förändringar i barnens uppväxtmiljö och i verksamhetsmiljön inom småbarnspedagogiken. Grunderna har beretts i samarbete med olika intressentgrupper och utgående från de senaste resultaten av forskning och utvecklingsarbete.

Planen för småbarnspedagogik är en helhet som omfattar tre nivåer. Den består av de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik, de lokala planerna för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik.

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik och deras bindande verkan

Grunderna för planen för småbarnspedagogik har som uppdrag att stödja och styra hur småbarnspedagogiken ordnas, genomförs och utvecklas. Grunderna för planen för småbarnspedagogik ska bidra till att verksamheten håller hög kvalitet och genomförs på lika grunder i hela landet. Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård, i vilken i synnerhet pedagogiken betonas³.

1 Lag om småbarnspedagogik (36/1973)

2 Lag om grundläggande utbildning (628/1998), 26 a § (1040/2014)

3 Lag om småbarnspedagogik 1 § (580/2015)

I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det mångprofessionella samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik⁴.

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en föreskrift som är juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik. Grunderna för planen för småbarnspedagogik innehåller förutom föreskrifter även text som belyser grunderna. I slutet av varje kapitel finns en förteckning över sådant som avgörs på lokal nivå och som styr hur den lokala planen för småbarnspedagogik utarbetas och hur den småbarnspedagogiska verksamheten genomförs. I grunderna för planen för småbarnspedagogik finns också hänvisningar till lagstiftningen. Avsikten med hänvisningarna är att förtydliga sambandet mellan grunderna och lagstiftningen.

I detta styrdokument används begreppet anordnaren av småbarnspedagogik i betydelsen kommun, samkommun eller någon annan serviceproducent (offentlig eller privat)⁵. Vårdnadshavare används i betydelsen barnets förälder eller annan vårdnadshavare. I det svenskspråkiga styrdokumentet används begreppen småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet synonymt.

1.2 Den lokala planen för småbarnspedagogik

Anordnarna av småbarnspedagogik ska utarbeta lokala planer för småbarnspedagogik utgående från de nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik. Skyldigheten att utarbeta en plan för småbarnspedagogik gäller också övrig småbarnspedagogik som kommunen köper och privat daghemsverksamhet eller privat familjedagvård som övervakas av kommunen⁶. De lokala planerna för småbarnspedagogik är bindande och de ska utvärderas och utvecklas. Den lokala planen för småbarnspedagogik kan utarbetas så att den gäller alla verksamhetsformer (dagem, familjedagvård och övrig småbarnspedagogik) eller skilt för varje verksamhetsform. Flera anordnare av småbarnspedagogik kan också komma överens om att utarbeta, utvärdera och utveckla planen för småbarnspedagogik gemensamt.

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas så att den preciserar, styr och stödjer anordnandet av småbarnspedagogiken på lokal nivå. Då planen för småbarnspedagogik görs upp ska man beakta lokala särdrag, eventuella pedagogiska prioriteringar, barnens behov samt resultat av utvärderingar och utvecklingsarbete som gäller småbarnspedagogiken. De lokala planerna kan precisera de nationella grunderna, men de kan inte utesluta mål eller innehåll som förutsätts i lagen, förordningen eller i grunderna för planen för småbarnspedagogik.

4 Lag om småbarnspedagogik 9 § (580/2015)

5 Lag om småbarnspedagogik 1 §

6 Lag om småbarnspedagogik 15–26 § (909/2012)

Planen för småbarnspedagogik ska utarbetas med hänsyn till övriga planer som utarbetas på lokal nivå, bland annat:

- planer och beslut som gäller småbarnspedagogik, barn och familjer
- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen⁷
- integrationsplan⁸.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska se till att personalen inom småbarnspedagogiken, vårdnadshavarna och barnen ges möjlighet att vara med och utarbeta och utveckla den lokala planen för småbarnspedagogik⁹.

Den lokala planen för småbarnspedagogik ska utarbetas i samarbete med de lokala myndigheterna som sköter uppgifter inom undervisningen och social- och hälsovården. För att säkra kontinuiteten och barnets växande och lärande som en helhet deltar representanter för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i att utarbeta och utveckla planen för småbarnspedagogik. Anordnaren av småbarnspedagogik ska godkänna planen för småbarnspedagogik separat för småbarnspedagogik på svenska, finska, samiska och vid behov för småbarnspedagogik på något annat språk¹⁰.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska utvärdera den småbarnspedagogiska verksamheten och delta i utomstående utvärdering av verksamheten¹¹. Utvärderingen behandlas närmare i kapitel 7.

Planen för småbarnspedagogik i Vanda

Planen för småbarnspedagogik i Vanda utgår från Grunderna för planen för småbarnspedagogik som utgetts av Utbildningsstyrelsen 2016. I Vanda utgörs planen för småbarnspedagogik av de riksomfattande Grunderna för planen för småbarnspedagogik som utarbetats av utbildningsstyrelsen och planen för småbarnspedagogik i Vanda som har sammanställts lokalt 2017. Planen för småbarnspedagogik i Vanda har gjorts upp på finska och svenska.

⁷ Barnskyddslag (417/2007), 12 § (1292/2013)

⁸ Lag om främjande av integration 15 § (1386/2010)

⁹ Lag om småbarnspedagogik 7 b § (580/2015)

¹⁰ Lag om småbarnspedagogik 11 § 2 mom. (875/1981)

¹¹ Lag om småbarnspedagogik 9 b § (580/2015)

De egna riktlinjerna och prioriteringar i Vandas småbarnspedagogik presenteras med blå bakgrundsfärg i detta dokument. Planen för den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Vanda godkänns av undervisningsnämndens svenskspråkiga sektion. Småbarnspedagogikens verksamhetsenheter utarbetar varje år egna verksamhetsplaner.

Hur planen för småbarnspedagogik i Vanda har sammanställts

Planen för småbarnspedagogik i Vanda har gjorts upp i samarbetet med fostrarna inom småbarnspedagogiken, barnen och vårdnadshavarna. Alla de idéer, åsikter och respons som samlats in på olika vis har beaktats när de lokala delarna har utarbetats.

Fostrarna inom småbarnspedagogiken har deltagit i utarbetandet av planen för småbarnspedagogik via de pedagogiska diskussioner över olika teman som förts i de olika enheterna. Vid varje enhet inom småbarnspedagogiken har det funnits ett arbetspar (daghemsföreståndare och barntädgårdslärare) med ansvar för planen för småbarnspedagogik som samordnat arbetsprocessen i respektive enhet.

De barn som tar del av småbarnspedagogiken har deltagit i arbetet med att utarbeta planen för småbarnspedagogik genom olika uppgifter som utförts i daghemmen. Barnens vårdnadshavare har beretts möjlighet att ta del i arbetet med att utarbeta planen för småbarnspedagogik i Vanda via två enkäter samt genom de individuella strukturerna i respektive verksamhetsenhet.

Den lokala planen för småbarnspedagogik har även bearbetats tillsammans med stadens samarbetsparter inom småbarnspedagogik. I arbetet med att utarbeta planen för småbarnspedagogik i Vanda har det funnits en styrgrupp med representanter från den privata småbarnspedagogiken, resultatområdet för den svenskspråkiga servicen, den grundläggande utbildningen, social- och hälsovårdsväsendet, fackföreningarna, den lokala föräldraföreningen i Vanda (VANVARY), undervisningsnämnd i Vanda samt kultur-, idrotts- och biblioteksservicen. I anslutning till planen för småbarnspedagogik har överenskommelser om samarbete med kultur-, idrotts- och biblioteksservicen samt social- och hälsovårdsväsendet ingåtts.

Hur planen för småbarnspedagogik verkställs och utvärderas

Ämnen för utvärderingen varierar från år till år och väljs ur grunderna för planen för småbarnspedagogik. På stadsnivå utvärderas hur planen för småbarnspedagogik förverkligats genom att rikta enkäter till de anställda inom småbarnspedagogiken, daghemsföreståndare och vårdnadshavarna. Barnens synpunkter utreds i barngrupperna genom olika metoder, t.ex. intervjuer. Utvärderingsfakta samlas också in via småbarnspedagogikens forsknings- och utvecklingsprojekt. I Vanda används dessutom en modell för Utvecklande respons där man samlar in och utvärderar informationen om den småbarnspedagogiska verksamheten i realtid. Utgående från resultaten utvecklas småbarnspedagogikens innehåll, metoder och verksamhet.

Småbarnspedagogiken genomförs i barngrupperna utgående från Vandas plan för småbarnspedagogik (7.6.2017) samt planerna på verksamhetsenhets- och barngruppsnivå. I början av varje verksamhetsperiod utarbetar personalen inom småbarnspedagogiken en verksamhetsplan för verksamhetsenheten och som utvärderas två gånger om året. Verksamhetsplanen för enheten godkänns av chefen för småbarnspedagogiken. Under verksamhetsåret planerar och utvärderar fostrarna inom varje barngrupp hur planen för småbarnspedagogik förverkligats genom gruppens egen verksamhetsplan. Daghemsföreståndaren godkänner barngruppernas verksamhetsplaner. Härutöver bedömer fostrarna inom småbarnspedagogiken regelbundet det egna kunnandet och sina utvecklingsbehov via självvärderingar, både individuellt och som team tillsammans med daghemsföreståndaren. I privata daghem utarbetas verksamhetsenhetens verksamhetsplan som godkänns av chefen för småbarnspedagogiken.

Planen för småbarnspedagogik i Vanda finns tillgänglig för vårdnadshavare och andra intressegrupper på Vandas webbsidor. Planen uppdateras i enlighet med de ändringar som införs i Grunderna för planen för småbarnspedagogik. Dessutom uppdateras planen för småbarnspedagogik om det sker ändringar i de lokala förhållandena. Vårdnadshavarna bereds ge möjlighet att delta i utarbetandet av den lokala

kommunala planen för småbarnspedagogiken alltid då den förnyas eller uppdateras.

De småbarnspedagogiska enheterna ansvarar för att vårdnadshavarna känner till den plan för småbarnspedagogiken som används, liksom den årliga verksamhetsplanen som preciserar denna plan, samt innehållet i dessa. Vårdnadshavarna ska beredas möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av både verksamhetsenhetens och barngruppens verksamhet, minst två gånger om året. Verksamhetsenheterna kan själva välja det mest naturliga sättet för samarbetet med vårdnadshavarna. Speciell uppmärksamhet ska fästas vid vårdnadshavarnas jämbördiga möjlighet att delta. Vid behov används också tolk för att möjliggöra vårdnadshavarnas deltagande.

1.3 Barnets plan för småbarnspedagogik

Ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet har enligt lagen om småbarnspedagogik rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta ska en plan för småbarnspedagogik utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård¹². Barnets plan för småbarnspedagogik ska utgå från barnets behov och barnets bästa. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavaren utarbeta barnets plan för småbarnspedagogik då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Barnets åsikt och önskemål ska klarläggas och beaktas i planen. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. De mål som beskrivs i barnens planer för småbarnspedagogik ska beaktas då verksamheten i barngruppen planeras och lärmiljöerna utvecklas.

Vid daghemmen ansvarar en person som har behörighet som barntädgårdslärare för att planen för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas¹³. Barntädgårdslärarens sakkunskap ska anlitas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård¹⁴. Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen.

Barnets plan för småbarnspedagogik är det dokument där de mål och åtgärder som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska anges. I planen ska barnets kunskaper, styrkor, intresseområden och individuella behov beskrivas. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att

12 Lag om småbarnspedagogik 7 a § (580/2015)

13 Lag om småbarnspedagogik 7 a § och Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 7 a §, s. 18

14 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 7 a §, s. 18

fungera i grupp överensstämmer med det som anges i barnets plan för småbarnspedagogik. Pedagogisk dokumentation (kapitel 4.2) ska användas då planen utarbetas. Planen ska också beakta barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska man ange barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras¹⁵ (kapitel 5.4). Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling på daghemmet eller i familjedagvården ska man som en del av barnets plan för småbarnspedagogik göra upp en plan för läkemedelsbehandling¹⁶.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik ska utvärderas och planen ska ses över minst en gång om året. Planen ska dock granskas alltid då barnets behov kräver det.¹⁷ Initiativet till att granska planen kan komma från personalen, någon annan myndighet som man samarbetat med i frågor som gäller barnet eller från barnets vårdnadshavare¹⁸. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts.

I barnets plan för småbarnspedagogik ska följande anges:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen mål som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd (kapitel 5)
- en eventuell plan för läkemedelsbehandling
- barnens, personalens och vårdnadshavarnas gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

Barnets plan för småbarnspedagogik i Vanda

I Vanda utarbetas en plan för småbarnspedagogik för varje barn i daghem, familjedagvård och gruppfamiljedagvård. Barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas så fort som möjligt när barnet har börjat i den småbarnspedagogiska verksamheten. Innan man utarbetar planen för småbarnspedagogik ska personalen dock ha tillgång till information som baserar sig på iakttagelser av barnet och erfarenheter av interaktion med barnet. Varje barns plan för småbarnspedagogik ska uppdateras tillsammans med vårdnadshavare på hösten när den nya verksamhetsperioden inleds, oberoende av när

15 Lag om småbarnspedagogik 7 a §

16 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 7 a §, s. 18

17 Lag om småbarnspedagogik 7 a §

18 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 7 a §, s. 19

den ursprungligen har sammanställts.

Barnets plan för småbarnspedagogik är ett för barnet bärande, positivt verktyg med respekt för barndomen. Med hjälp av planen stöder vårdnadshavarna och fostrarteamet tillsammans barnets växande, utveckling och lärande med beaktande av barnets delaktighet. Syftet med barnets plan för småbarnspedagogik är att vägleda och utveckla fostrarnas pedagogiska arbete och professionalitet samt stödja vårdnadshavarna i deras fostrarroll.

Innan samtalet i anslutning till barnets plan för småbarnspedagogik ordnas ska barnet iakttagas och observationerna från alla medlemmar i fostrarteamet beaktas när samtalet planeras. Alla barns planer för småbarnspedagogik behandlas i fostrarteamet även efter att samtalen förts. I Vanda är det barnträdgårdsläraren som utarbetar barnets plan för småbarnspedagogik och för diskussionen med vårdnadshavarna. I familjedagvård och gruppfamiljedagvård används i samband med uppgörandet av planen sakkunskapen hos den daghemsföreståndare som fungerar som förman för verksamhetsformen.

Samtalen i anslutning till barnets plan för småbarnspedagogik är en viktig del av den utvärderingsprocess som är gemensam för fostrarna inom småbarnspedagogiken och vårdnadshavarna. Vårdnadshavarens observationer av barnets växande, utveckling och lärande är viktiga och ska beaktas när barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas och dokumenteras. Vårdnadshavarnas bedömning och respons ska användas pedagogiskt som en del av arbetet med att planera barnets småbarnspedagogik. Barnet erbjuds också en möjlighet att delta i processen med att utarbeta den egna planen för småbarnspedagogik på ett sådant sätt som lämpar sig med tanke på barnets ålder och färdigheter.

När barngruppens verksamhetsplan utarbetas och utvärderas ska de mål och det innehåll som tas upp i planerna för småbarnspedagogik för respektive barn i gruppen beaktas.

2. SMÅBARNSPEDAGOGIKENS UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Den småbarnspedagogiska verksamheten är en samhällsservice som har många uppdrag. Småbarnspedagogikens uppdrag är att i samarbete med vårdnadshavarna främja barnens helhetsmässiga uppväxt, utveckling och lärande. De småbarnspedagogiska tjänsterna ska främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering. De kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Småbarnspedagogiken stödjer också vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggör att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken

Kommunen är skyldig att ordna småbarnspedagogik i den omfattning och i sådan form som behovet i kommunen förutsätter. Enligt lagen om småbarnspedagogik kan småbarnspedagogisk

verksamhet ordnas på daghem, i familjedagvård eller som övrig småbarnspedagogik.¹⁹ Barnets rätt till småbarnspedagogik gäller enligt lagen den verksamhet som ges på daghem eller i familjedagvård. Vårdnadshavaren beslutar om barnets deltagande i småbarnspedagogiken. Barn som deltar i förskoleundervisningen ska ha möjlighet att delta i småbarnspedagogisk verksamhet på det sätt som lagen föreskriver²⁰.

En kommun eller samkommun kan antingen själv anordna småbarnspedagogik eller köpa småbarnspedagogiska tjänster av en offentlig eller privat serviceproducent. Om tjänsterna köps av offentliga eller privata serviceproducenter, måste kommunen eller samkommunen försäkra sig om att tjänsterna uppfyller den kvalitet som förutsätts av motsvarande kommunal verksamhet. Anordnaren av småbarnspedagogik ansvarar för att de tjänster som köps ordnas enligt de författningar som gäller småbarnspedagogik och enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik²¹. Ett kommunalt organ eller en tjänsteinnehavare som organet utsett, Regionförvaltningsverket och Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ansvarar för handledningen, rådgivningen och tillsynen av privata serviceproducenter²².

Kommunen ska se till att småbarnspedagogiken anordnas på barnets modersmål, då det är svenska, finska eller samiska²³. För ett barn som använder teckenspråk kan småbarnspedagogik ges på teckenspråk²⁴. Kommunen ska i den utsträckning som motsvarar behovet inom småbarnspedagogiken ha tillgång till tjänster av en specialbarnträdgårdslärare²⁵.

Förpliktelserna som styr småbarnspedagogiken bygger på Finlands grundlag, lagen om småbarnspedagogik och förordningen om barndagvård²⁶ samt på grunderna för planen för småbarnspedagogik. Den småbarnspedagogiska verksamheten regleras också i tillämpliga delar av föreskrifter om socialvård²⁷, förvaltningslagen²⁸ och lagen om offentlighet i myndigheternas

19 Lag om småbarnspedagogik 11 § 1 mom. (580/2015)

20 Lag om småbarnspedagogik 11 b § (1290/1999)

21 Lag om småbarnspedagogik 10 § (909/2012)

22 Lag om privat socialservice 3 § (922/2011) och lag om småbarnspedagogik 1 och 10 §

23 Lag om småbarnspedagogik 11 § 2 mom.

24 Lag om småbarnspedagogik 2 a § 6 punkten (580/2015)

25 Lag om småbarnspedagogik 4 a § 2 mom. (909/2012)

26 Förordning om barndagvård (239/1973)

27 Socialvårdslag (1301/2014) och lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)

verksamhet²⁹. Enligt Finlands grundlag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person³⁰. Också förpliktelser som grundar sig på annan lagstiftning eller internationella avtal som Finland förbundit sig att följa ska beaktas då småbarnspedagogiken ordnas. Sådana är bland annat diskrimineringslagen³¹, lagen om jämställdhet³², Europakonventionen³³, FN:s konvention om barnets rättigheter³⁴, FN:s konvention om handikappades rättigheter³⁵, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter³⁶ och FN:s globala mål för hållbar utveckling³⁷. Småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt principen om inkludering. Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

De nationella målen för småbarnspedagogiken fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målen styr hur grunderna för planen för småbarnspedagogik, den lokala planen för småbarnspedagogik och barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas, genomförs och utvärderas.

Enligt lagen om småbarnspedagogik³⁸ är syftet med småbarnspedagogiken att

- 1) hos varje barn främja en helhetsmässig uppväxt, utveckling, hälsa och ett helhetsmässigt välbefinnande i enlighet med barnets ålder och utveckling,
- 2) stödja barnets förutsättningar för inlärning och främja livslångt lärande och uppfyllandet av utbildningsmässig jämlikhet,

28 Förvaltningslag (434/2003)

29 Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999)

30 Finlands grundlag 6 § 2 mom. och 19 § (731/1999)

31 Diskrimineringslag (1325/2014)

32 Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) och ändringen av den (1329/2014)

33 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna 1990

34 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

35 FN:s konvention om handikappades rättigheter 2007

36 FN:s deklaration om urfolkens rättigheter 2007

37 Globala mål för hållbar utveckling – Agenda 2030. FN:s toppmöte 2015

38 Lag om småbarnspedagogik 2 a §

- 3) ordna mångsidig pedagogisk verksamhet med utgångspunkt i barns lek, rörelse, konst och kulturtradition samt ge barnet möjligheter till positiva upplevelser av lärande,
- 4) säkerställa en småbarnspedagogisk miljö som är utvecklande, främjar inläring och är hälsosam och trygg,
- 5) trygga ett verksamhetssätt som respekterar barnet och så bestående förhållanden som möjligt för växelverkan mellan barnet och personalen inom småbarnspedagogiken,
- 6) erbjuda alla barn likvärdiga möjligheter till småbarnspedagogik, främja jämställdhet mellan könen samt ge färdigheter att förstå och respektera den allmänna kulturtraditionen samt vars och ens språkliga, kulturella, religiösa och livsåskådningsmässiga bakgrund,
- 7) identifiera barnets individuella behov av stöd och, när det uppkommit behov av stöd, organisera ett ändamålsenligt stöd inom småbarnspedagogiken, vid behov i form av mångprofessionellt samarbete,
- 8) utveckla barnets förmåga till samarbete och växelverkan, främja barnets förmåga att delta i kamratgruppen samt vägleda barnet mot ett etiskt ansvarstagande och hållbart handlingssätt, respekt för andra människor och samhällsmedlemskap,
- 9) säkerställa barnets möjligheter att få delta i och påverka sådana angelägenheter som berör barnet självt,
- 10) i samverkan med barnet och dess föräldrar eller andra vårdnadshavare främja en harmonisk utveckling hos barnet och dess holistiska välbefinnande samt stödja barnets föräldrar eller andra vårdnadshavare i fostringsarbetet.

Anordnaren av småbarnspedagogik är skyldig att informera vårdnadshavarna om målen och verksamheten inom de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik. Vårdnadshavaren ska ges möjlighet att delta i och påverka planeringen, genomförandet och utvärderingen av den småbarnspedagogiska verksamheten som barnet deltar i. Vårdnadshavarna ska också regelbundet ges möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken på lokal nivå och vid enheten i fråga.

Barnens deltagande i småbarnspedagogiken varierar beroende på familjernas val, barnens lagstadgade rätt till småbarnspedagogik och enligt anordnarens beslut. Detta ska beaktas då de lokala planerna görs upp.³⁹

Lär miljön inom småbarnspedagogiken ska vara utvecklande och främja lärandet samt vara hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Lokalerna och redskapen ska vara ändamålsenliga och tillgängliga⁴⁰. Barn på daghem och i familjedagvård ska serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna ska vara ändamålsenligt ordnade och handledda.⁴¹ Småbarnspedagogiken ska

³⁹ Lag om småbarnspedagogik 11, 11 a och 11 b § (108/2016) och Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om småbarnspedagogik och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (RP 80/2015 rd), motivering till 11 a och 11 b §, s. 37–45

⁴⁰ Lag om småbarnspedagogik 6 § (580/2015)

vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Inom småbarnspedagogiken ska bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor iakttas⁴². Vid anordnandet av småbarnspedagogik ska man dessutom beakta bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om användning av personuppgifter och bestämmelserna om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn⁴³. Inom småbarnspedagogiken ska man förebygga mobbning och ingripa vid mobbning⁴⁴. Säkerheten ska systematiskt förbättras och regelbundet utvärderas. Kommunen ska vid anordnandet av småbarnspedagogik samarbeta med de instanser som ansvarar för undervisning, idrott och kultur, socialvård, barnskydd, rådgivningsverksamhet och övrig hälsovård samt med andra nödvändiga aktörer.⁴⁵ Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan⁴⁶.

Hur småbarnspedagogiken ordnas i Vanda

I Vanda ordnas kommunal småbarnspedagogik i daghem, gruppfamiljedaghem som familjedagvård, öppen småbarnspedagogisk verksamhet, där klubbverksamhet, de öppna daghemmen och invånarparkerna ingår.

Privat småbarnspedagogik ordnas i daghem, gruppfamiljedaghem och familjedagvård. Ansvaret för övervakningen och handledningen av de privata daghemmen och gruppfamiljedaghemmen i Vanda innehas av chefen för småbarnspedagogiken och en sakkunnig inom småbarnspedagogik. För

41 Lag om småbarnspedagogik 2 b § (580/2015)

42 Lag om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården 7–8, 10, 15–16 § (272/2005) och lag om yrkesutbildade personer inom socialvården 3 och 8 § (817/2015)

43 Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002)

44 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 6 §, s. 17

45 Lag om småbarnspedagogik 11 e § (580/2015)

46 Socialvårdslag 35 § och Barnskyddslag 25 och 25 a § (88/2010 och 1302/2014)

övervakningen och handledningen av de privata familjedagvårdarna svarar dessutom de daghemsföreståndare som överenskommit inom respektive område.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

Småbarnspedagogik ges på daghem, i familjedagvård eller som övrig småbarnspedagogik, exempelvis i form av klubb- eller lekverksamhet⁴⁷. Målen i lagen om småbarnspedagogik och i grunderna för planen för småbarnspedagogik styr alla verksamhetsformer av småbarnspedagogik. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Det är viktigt att vårdnadshavarna får tillräcklig information om alla verksamhetsformer med avseende på deras innehåll och särdrag. Tillsammans med vårdnadshavaren ska man diskutera vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov.⁴⁸ Rådgivning och handledning ska ges då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna, men också när barnet redan omfattas av tjänsterna.⁴⁹

Småbarnspedagogik som ges på daghem är den vanligaste formen av småbarnspedagogik. På daghemmen sker verksamheten i grupper. Barngrupperna kan bildas på olika sätt, till exempel utgående från barnens ålder, syskonrelationer eller behov av stöd. Grupperna ska vara pedagogiskt ändamålsenliga och bestämmelserna om personaldimensionering och gruppernas maximala storlek ska beaktas då grupperna bildas⁵⁰. Av personalen i vård- och fostringsuppgifter på ett daghem ska åtminstone en tredjedel vara behöriga barnträdgårdslärare, den övriga personalen ska ha behörighet i enlighet med 8 § i lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården⁵¹. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en kvalitativ småbarnspedagogik när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och

⁴⁷ Lag om småbarnspedagogik 1 §

⁴⁸ Lag om småbarnspedagogik 11 a § (108/2016), 11 b § (1290/1999) och 11 c § (909/2012), lag om stöd för hemvård och privat vård av barn (1128/1996) och Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om småbarnspedagogik och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (RP 80/2015 rd), motivering till 11 a §, s. 22, 37–45

⁴⁹ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om småbarnspedagogik och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn och lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (RP 80/2015 rd), motivering till 11 a §, s. 44

⁵⁰ Lag om småbarnspedagogik 5 § (108/2016) och 5 a § (580/2015)

⁵¹ Förordning om barndagvård 6 § (806/1992), 6 § 4 mom. (1282/2015)

barntädgårdslärarens pedagogiska ansvar⁵². Barntädgårdsläraren har det övergripande ansvaret för att planera verksamheten i barngruppen, för att genomföra verksamheten planerligt så att målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten. Barntädgårdslärarna, barnskötarna och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken ska planera och genomföra verksamheten tillsammans.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. Familjedagvården kan ordnas i familjedagvårdarens eller barnets hem eller som gruppfamiljedagvård. Då barngrupperna inom familjedagvården bildas ska man fästa uppmärksamhet vid att grupperna är ändamålsenliga. Familjedagvårdare som arbetar i ett hem ansvarar för verksamheten i sin grupp. Ledaren inom familjedagvården stödjer familjedagvårdarna när det gäller att planera och genomföra en målinriktad verksamhet.

Genomförandet av och tyngdpunkterna för övrig småbarnspedagogik varierar beroende på anordnarens beslut. Övrig småbarnspedagogik kan ordnas till exempel som lekpark- eller klubbverksamhet. Verksamheten ska vara handledd och målinriktad. Övrig småbarnspedagogik kan erbjuda till exempel utomhusvistelse, spontan lek, konstfostran och fostran till fysisk aktivitet. Därtill kan övrig småbarnspedagogik erbjuda vårdnadshavarna ledd samvaro tillsammans med barnen samt andra sociala kontakter.

Småbarnspedagogikens verksamhetsformer i Vanda

Svenskspråkig småbarnspedagogik ordnas i daghem, gruppfamiljedaghem och som så kallad öppen småbarnspedagogisk verksamhet i form av klubbar och öppna daghem. Familjedagvård ordnas på finska. Svenskspråkig klubbverksamhet ordnas i östra och västra Vanda. Daghemmen, gruppfamiljedaghemmen och familjedagvårdarna är både kommunala och privata. Mellan de olika verksamhetsformerna för småbarnspedagogik utförs ett operativt samarbete enligt de olika verksamhetsformernas behov. Vandas småbarnspedagogiska tjänster utvecklas tillsammans med familjerna med hjälp av servicedesign.

I alla verksamhetsformer inom småbarnspedagogik följs i tillämpliga delar Vandas plan för småbarnspedagogik. Målen i Vandas plan för småbarnspedagogik förverkligas i sin bredaste omfattning i den dagliga småbarnspedagogik som ordnas i daghemmen. Som handbok i arbetet inom familjedagvården följer man utöver Vandas plan för småbarnspedagogik dessutom Vandas plan för småbarnspedagogiken inom familjedagvården. De privata serviceproducenterna följer Vandas plan för småbarnspedagogik i tillämpliga delar och använder enligt önskemål egna kompletterande planer för småbarnspedagogiken.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten i Vanda anordnas klubbverksamhet för barn i åldern 2,5–5 år. Verksamheten i klubbarna är planerlig och målinriktad. Vanda har också öppna daghem och invånarparker, där barnen kan delta i verksamheten tillsammans med en förälder. Servicebeskrivningar har sammanställts för alla serviceformer inom den öppna småbarnspedagogiken och dessa uppdateras

52 Lag om småbarnspedagogik 1 och 7 a §

regelbundet.

I Vanda utgör den småbarnspedagogik som förverkligas i daghemmen den mest allmänna och mångprofessionella verksamhetsformen. I Vandas svenskspråkiga kommunala daghem arbetar barntädgårdslärare, barnskötare, barnskötare som är till stöd för växande och lärande samt assistenter. De arbetsturer som personalen i gruppen följer, liksom ansvarsfördelningen, planeras ur ett pedagogiskt perspektiv så att de svarar mot barngruppens och verksamhetsenhetens behov. Barntädgårdslärarens ansvarsområden ska vara definierade i verksamhetsenheterna och överenskommelser om teamens arbetsfördelning ska ingå.

Barntädgårdsläraren ansvarar för att småbarnspedagogiken för barngruppen planeras och utvärderas som en helhet. Hela teamets personal förbereder sig tillsammans inför utarbetandet av barnens planer för småbarnspedagogik. Inom verksamhetsenheterna ska det finnas regelbundet återkommande pedagogiska utvecklingsstrukturer. De barntädgårdslärare som svarar för pedagogiken ska regelbundet hålla möten tillsammans med daghemsföreståndaren för att utveckla pedagogiken.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande

Småbarnspedagogiken är en central service för barn och familjer, som de flesta barn tar del av innan läroplikten börjar. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnens liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling. En förutsättning för att känna varje barn är att relationerna mellan barnen och personalen är så varaktiga som möjligt⁵³.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, som är en del av småbarnspedagogiken, och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. Att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen känner till utbildningssystemet och de centrala mål, särdrag och tillvägagångssätt som kännetecknar de olika stadierna inom systemet är utgångspunkten för en kvalitativ helhet. För att barnens välbefinnande, utveckling och lärande ska ske smidigt, ska även övergångarna planeras och utvärderas.

Anordnaren av småbarnspedagogik ska skapa sådana samarbetsstrukturer och rutiner för informationsöverföring att övergångarna från hemmet till småbarnspedagogiken, inom

53 Lag om småbarnspedagogik 2 a § 5 punkten

småbarnspedagogiken, från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen och vidare till den grundläggande utbildningen sker så smidigt som möjligt. Vid övergångsskedena ska man samarbeta med vårdnadshavaren och ta hänsyn till barnets bästa. Vid överföringen av information kan man använda barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information ska gällande bestämmelser följas.⁵⁴

Småbarnspedagogiken som en del av vägen till växande och lärande i Vanda

I småbarnspedagogiken i Vanda har det skapats en modell som används när ett barn börjar i småbarnspedagogiken, denna modell efterföljs i alla kommunala verksamhetsenheter. I denna verksamhetsmodell beskrivs vad som ska beaktas när en familj ansöker om en plats i småbarnspedagogik, praxisen för introduktions- och mjuklandningsskedet samt vad som är god praxis när den egentliga starten sker. I den kommunala svenskspråkiga småbarnspedagogiken görs i överenskommelse med vårdnadshavarna ett hembesök då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Syftet med hembesöket är att ge vårdnadshavaren möjlighet att berätta om sitt barn och sina förväntningar på småbarnspedagogiken samt ställa frågor till fostraren. Målet med en enhetlig modell för startskedet är att få igång ett gott samarbete med vårdnadshavarna, stödja barnet i övergången från vård i hemmet till småbarnspedagogiken samt att garantera en likvärdig start för vart och ett av de barn som kommer till småbarnspedagogiken i Vanda. Modellen beskrivs närmare på personalen intranät, Avain. Tillsammans med familjer med annan språklig och kulturell bakgrund används dessutom ett diskussionsunderlag för flerspråkiga och mångkulturella familjer.

När ett barn byter grupp inom den egna verksamhetsenheten bör särskild uppmärksamhet fästas vid att barnet har möjlighet att bekanta sig med den nya gruppen på förhand. När ett barn byter verksamhetsenhet, ansvarar personalen i den förra gruppen för att den nödvändiga informationen om barnets växande, utveckling och lärande överförs till den nya gruppen eller verksamhetsenheten. Barnets planer för småbarnspedagogiken överförs i diskussion med vårdnadshavarna till den nya gruppen eller skickas per post till den nya verksamhetsenheten. Inom kommunen kan planerna även överföras utan vårdnadshavarens tillstånd och till en annan kommun eller en privat serviceproducent med vårdnadshavarens tillstånd. När ett barn flyttas bort från småbarnspedagogiken i Vanda skickas planerna till byrån för småbarnspedagogik för arkivering enligt anvisningarna. Vid informationsöverföringen följer man de bestämmelser om sekretess och informationsöverföring som är i kraft.

Den svenskspråkiga småbarnspedagogiken samarbetar med de skolor med grundläggande utbildning som

54 Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 16 och 17 §

ger förskoleundervisning på svenska. Vid övergången från småbarnspedagogiken till förskoleundervisningen överförs med vårdnadshavarnas tillstånd sådan information som är väsentlig i samband med ordnandet av barnets förskoleundervisningen. I alla daghem och skolor med förskoleundervisning ordnas under våren dessutom en introduktionsdag för barnen och vårdnadshavarna.

2.4 Värdegrunden

Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter⁵⁵, lagen om småbarnspedagogik⁵⁶ och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning⁵⁷. Principerna omfattar att barnets bästa kommer i första hand, att barnet har rätt att må bra, få omvårdnad och skydd, att barnets åsikter ska beaktas samt att barnet ska behandlas jämlikt och likvärdigt och att barnet inte får diskrimineras.

Barndomens egenvärde

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att skydda och främja barnens rätt till en god och trygg barndom. Småbarnspedagogiken bygger på uppfattningen om barndomens egenvärde. Varje barn är unikt och värdefullt precis så som det är. Alla barn har rätt att bli hörda, sedda, tagna i beaktande och förstådda som individer och som medlemmar i sin grupp.

Att växa som människa

Småbarnspedagogiken bygger på respekt för livet, de mänskliga rättigheterna samt människolivets okränkbarhet och en hållbar livsstil. Personalen ska stödja barnens utveckling till humana människor som strävar efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred. Småbarnspedagogiken värdesätter bildning. Det synliggörs i det sätt på vilket var och en ser på sig själv, på andra människor, på sin omgivning och på kunskap samt i sättet och viljan att göra rätt. Personalen ska vägleda barnen att handla i enlighet med värdegrunden och att diskutera värderingar och ideal. Ingen form av mobbning, rasism eller våld ska accepteras.

Barnets rättigheter

Barnen har rätt att uttrycka sig, sina tankar och åsikter samt bli förstådda utgående från sina egna förutsättningar att kommunicera och uttrycka sig. Alla barn har rätt till god undervisning, omsorg och uppmuntrande respons. Barnen har rätt att leka, lära sig genom lek, glädjas över sitt lärande och bilda sig en uppfattning om sig själva, sina identiteter och världen utifrån sina egna perspektiv.

55 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

56 Lag om småbarnspedagogik 2 a, 2 b, 7 a och 7 b §

57 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2007

Barnen har rätt till social gemenskap och att vara en del av en grupp. Barnen har rätt att få mångsidig information, hantera känslor och konflikter samt pröva på och lära sig nya saker.⁵⁸

Likabehandling, jämlikhet och mångfald

Småbarnspedagogiken främjar det finländska samhällets demokratiska värderingar så som likvärdighet, jämlikhet och mångfald. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina färdigheter och göra sina val oberoende av förväntningar baserade till exempel på kön, ursprung, kulturell bakgrund eller andra orsaker som gäller barnet som person. Personalen ska skapa en atmosfär som respekterar mångfald. Småbarnspedagogiken bygger på ett mångskiftande finländskt kulturarv som fortsätter att formas genom samverkan mellan barnen, deras vårdnadshavare och personalen.

Mångfald av familjer

En professionell, öppen och respektfull inställning till mångfalden av familjer och familjers olika språk, kulturer, åskådningar och religioner, traditioner samt syn på fostran skapar förutsättningar för ett bra fostringssamarbete⁵⁹. Barnens familjeidentitet och familjerelationer stöds så att varje barn får känna att den egna familjen är värdefull.

Hälsosam och hållbar livsstil

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att vägleda barnen att tillägna sig hälsosamma levnadsvanor. Barnen ska ges möjligheter att utveckla sina emotionella färdigheter och sitt estetiska tänkande. I småbarnspedagogiken ska man följa principerna om hållbar livsstil och beakta dess olika dimensioner: den sociala, den kulturella, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen. Småbarnspedagogiken ska lägga grunden för ekosocial bildning, så att människan förstår att den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för social hållbarhet och mänskliga rättigheter.

Värdegrunden för småbarnspedagogiken i Vanda

Småbarnspedagogiken i Vanda grundar sig på stadens värderingar: innovativitet, hållbar utveckling och gemenskap.

I småbarnspedagogiken yttrar sig innovativiten som ett verksamhetssätt och en verksamhetskultur som är sporrande, positiv och inkluderande. Verksamheten utvärderas och planeras tillsammans med barnen och vårdnadshavarna. De anställda har en positiv attityd till att utveckla sig själva och sitt arbete. Man uppmuntrar till olika nya experiment och innovationer i vardagen och värdesätter dem. Kunskap och god praxis sprids i olika forum.

I småbarnspedagogiken i Vanda har hållbar utveckling följande fyra dimensioner: den kulturella, den sociala, den ekologiska och den ekonomiska dimensionen. Den kulturella dimensionen synliggörs av en

58 FN:s konvention om barnets rättigheter 1989

59 Lag om småbarnspedagogik 2 a § 6 punkten

genuin mångfald där olika kulturer uppskattas och lusten att lära sig mer om dem växer. Strävan är att bevara och främja det finländska och finlandssvenska kulturarvet och samtidigt lära sig nytt av de kulturer som gruppen och närmiljön representerar. Den sociala dimensionen yppar sig som en verksamhetskultur i växelverkan som främjar välbefinnandet inom småbarnspedagogiken. Bestående och trygga människorelationer för barnen samt en god gruppkänsla medför en socialt hållbar utveckling. Den ekologiska och ekonomiska dimensionen synliggörs i småbarnspedagogiken av en mångsidig miljö- och konsumentfostran. Fostrarna utvecklar målinriktat sin miljömedvetenhet och olika miljöanpassade verksamhetssätt. Utvecklingen av barnets natur- och miljörelation stöds allt från första början.

I den småbarnspedagogiska verksamheten framgår delaktigheten och gemenskapen genom strävan till att alla trivs och mår bra i gruppen. Framförallt under hösten koncentrerar man sig på gruppbildning och verksamhetsmodeller som stödjer gruppkänslan. När ett barn börjar i småbarnspedagogiken fästs särskild uppmärksamhet vid att barnet växer in i gruppen och känner sig som en del av den.

Småbarnspedagogikens anställda ser till att ingen blir ensam och att alla har någon kompis. Alla mobbningssituationer åtgärdas på ett åldersanpassat vis och man arbetar på att åstadkomma konstruktiva lösningar genom positiv handledning. Stämningen i barngruppen är trygg, de vuxna finns till för barnen och barnens delaktighet stöds i planeringen av verksamheten. Samhörigheten märks också i det att vårdnadshavarna tas med i den småbarnspedagogiska gemenskapen.

Vårdnadshavarna deltar i planeringen och utvärderingen av verksamheten. I småbarnspedagogiken ordnas olika slag av föräldramöten där man verkar tillsammans. Den småbarnspedagogiska gemenskapens olika individer, såväl barn som vuxna, värdesätts och respekteras.

2.5 Synen på lärande

Grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger på en syn på lärande, enligt vilken barnen växer, utvecklas och lär sig genom att kommunicera med andra människor och den närmaste omgivningen. Synen på lärande utgår från uppfattningen om barnet som en aktiv aktör. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. Lärande är en helhetsbetonad process och sker överallt. Lärande inbegriper kunskaper, färdigheter, handlingar, känslor, sinnesförnimmelser, fysiska upplevelser och tankar. Barnen lär sig bland annat genom att iaktta och observera sin omgivning och genom att ta efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Utgångspunkten för lärandet i småbarnspedagogiken är barnets tidigare erfarenheter, intressen och kunskaper. Det är viktigt att det som barnen ska lära sig har anknytning till barnens växande färdigheter, erfarenhetsvärld och kulturella bakgrund. Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig och över sig själv som en lärande individ.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

Synen på lärande inom småbarnspedagogiken i Vanda

Småbarnspedagogiken i Vanda följer bildningsväsendets vision för lärandet. Enligt den är de lärande vitala och interaktiva aktörer i olika åldrar. Kunskap byggs upp i gemenskap med andra och ger näring åt nyfikenheten. Inlärningsmiljöerna uppmuntrar till aktivt samarbete med olika aktörer, sakkunniga och samfund.

2.6 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

I grunderna för planen för småbarnspedagogik bygger pedagogiken på en bestämd värdegrund, syn på barnet, barndomen och lärande. Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap⁶⁰ och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppgiften är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

⁶⁰ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 7 a §, s. 18

Undervisningen grundar sig på synen på lärande som har definierats i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen och styrkor samt barnens individuella behov av stöd ska beaktas i undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer (kapitel 3.2), mångsidig kompetens (kapitel 2.7) och pedagogisk verksamhet (kapitel 4).

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård inom småbarnspedagogiken i Vanda

En bra dag för barnet i småbarnspedagogiken utgörs av en helhet som består av fostran, undervisning och vård. Ju yngre barn desto mer genomgripande är lärandet. Lärande sker i alla situationer under barnets dag i småbarnspedagogiken. Särskilt viktigt är att olika vardagliga situationer utnyttjas i lärandet. Utöver de dagliga aktiviteterna lär sig barnet framförallt genom att leka. Fostraren använder sig av leken som en pedagogisk metod i lärandet. I Vanda betonas lekpedagogik i all verksamhet.

I daghemmets småbarnspedagogik varierar de inbördes relationerna mellan fostran, undervisning och vård beroende på barnets ålder och rådande behov. Verksamheten i daghemmets barngrupp är målinriktad och planerlig. Barnens planer för småbarnspedagogik och barngruppens verksamhetsplan styr processen för att pedagogiskt kunna vinna nytta av både den handledda verksamheten och de vardagliga situationerna.

Familjedagvård är målinriktad och planerligt småbarnspedagogik där vårdens andel betonas. Familjedagvårdaren sörjer för barnets grundläggande behov och använder sig av grundläggande vårdsituationer i fostran och undervisning. Familjedagvårdaren planerar verksamheten så att den motsvarar barngruppens behov. Vardagliga stunder skapar positiva och lekfulla helheter för lärande.

I klubbverksamheten betonas mångsidig ledd verksamhet. Klubbverksamheten planeras så att den svarar på gruppens behov. I den öppna daghemsverksamheten och invånarparksverksamheten betonas samarbetet med vårdnadshavarna och stödet för ett föräldraskap med positiva förtecken liksom för vårdnadshavarnas nätverksbildning. Också pedagogiska och didaktiska element ingår i verksamheten i och med de handledda aktivitetsstunderna som ordnas. Servicehandledningen är en betydelsefull del av samarbetet med vårdnadshavarna i det skede då familjen planerar övergå till andra serviceformer inom småbarnspedagogiken.

2.7 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Målen för mångsidig kompetens har varit en utgångspunkt för beredningen av detta styrdokument och de ska beaktas i de lokala planerna för småbarnspedagogik.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka.

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

Mångsidig kompetens inom småbarnspedagogiken i Vanda

Inom småbarnspedagogiken i Vanda behandlas alla delområden inom mångsidig kompetens så varierande som möjligt med hjälp av metoder som är lämpliga med tanke på barnens ålder och utvecklingsnivå. Delområdena inom mångsidig kompetens planeras och genomförandet utvärderas årligen som en del av barngruppernas verksamhetsplan.

I Vanda är *Förmåga att tänka och lära sig* samt *Digital kompetens* de delområden inom mångsidig kompetens som i synnerhet beaktas.

Förmåga att tänka och lära sig

Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen och skapar förutsättningar för utvecklingen av andra kompetenser och livslångt lärande. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens förmåga att tänka och lära sig.

Barnens förmåga att tänka och lära sig utvecklas med hjälp av mångsidiga och meningsfulla upplevelser. Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stödjer barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Förmåga att tänka och lära sig inom småbarnspedagogiken i Vanda

Frihet från brådska i alla situationer i småbarnspedagogiken är särskilt viktigt med tanke på förmågan att tänka och lära sig. Fostraren ska ha tid att stanna upp i situationer där barnet lär sig och stödja förmågan att tänka och lära sig så att den utvecklas också i spontana situationer i vardagen. En kreativ, lugn, tolerant och lösningsinriktad lärmiljö ger utrymme för att utveckla förmågan att tänka och lära sig. Fostrarna ansvarar för att skapa en sådan stämning och dagsrytm i gruppen att det inte uppstår någon brådska.

Tema- och projektarbete som utförs som kompletta helheter stödjer utvecklingen av barnets förmåga att tänka och lära sig. Tema- och projektarbetet utgår från barnens intressen och de får aktivt vara med om att planera och utvärdera arbetet. Fostrarens verksamhet utgår från barnet. Olika arbetsmetoder används på ett mångsidigt vis. Särskilt beaktas stödet för fysisk aktivitet och olika möjligheter att röra på sig.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt. På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

Kulturell och kommunikativ kompetens samt interaktion i småbarnspedagogiken i Vanda

Vanda är en av Finlands mest mångkulturella städer. I småbarnspedagogiken i Vanda förstärks språk- och kulturmedveten verksamhetskultur och en språklig, kulturell och åskådningsmässig mångfald synliggörs på ett positivt sätt som en del av barngruppernas vardag och högtider.

I barngrupperna bekantar man sig med de språk, kulturer och åskådningar av olika slag som förekommer i gruppen. Lärmiljöns olika kulturer syns i vardagen och i leken. Familjernas egen sakkunskap används som stöd när olika kulturer introduceras. Finländska och finlandssvenska kulturella traditioner och högtider beaktas under årets lopp. Genom att en för gruppen gemensam kultur- och högtidsårsklocka skapas varje höst garanterar man att alla barn i gruppen får sin egen kultur beaktad.

Fler modeller och verksamhetssätt vad gäller utvecklingen av delområdet kulturell och kommunikativ kompetens samt interaktion finns i Vandas handbok om språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna samt i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Att ta hand om sig själv och vardagskompetens inom småbarnspedagogiken i Vanda

Förutom att ta hand om sig själv och lära sig vardagskompetens utgör återkommande vardagliga göromål en källa till lärande för barnet. Med vardagspedagogik avses att man medvetet använder måltider, på- och avklädning, dagsvila, utevistelse, hygiensituationer samt olika övergångssituationer i strävan efter att uppfylla småbarnspedagogikens mål och integrera undervisningsinnehåll i dessa händelser. På så vis framhävs dessa vardagliga aktiviteter, vid sidan om leken och olika undervisningsstunder, som viktiga pedagogiska möjligheter. I småbarnspedagogiken i Vanda värdesätts och utnyttjas vardagspedagogiken i det dagliga lärandet och betydelsen av den förmedlas även till vårdnadshavarna.

Betydelsen av samarbete mellan vårdnadshavarna och småbarnspedagogiken framhävs i övningen av färdigheterna vad gäller att ta hand om sig själv och klara av vardagliga aktiviteter. För att dessa färdigheter ska utvecklas så bra som möjligt ska småbarnspedagogiken och vårdnadshavarna vara sinsemellan helt införstådda i verksamhetsmetoderna. Man lyssnar på vårdnadshavarnas önskemål vad gäller dagsvila och olika sedvänjor i samband med måltiderna samtidigt som barngruppens verksamhet som helhet tas i beaktande. Övning av olika färdigheter som har anknytning till säkerheten, både i den fysiska verkligheten och i media, förutsätter också en dialog med vårdnadshavarna.

Framförallt med de allra yngsta barnen läggs vikten vid att lära barnen att ta hand om sig själv och ge dem vardagskompetens, men dessa färdigheter övas under hela tiden i småbarnspedagogiken. I den grundläggande utbildningen är det med tanke på färdigheter för lärande viktigt att barnet klarar av att ta hand om sig själv och vardagliga färdigheter, och därför är småbarnspedagogikens betydelse stor när det gäller att öva dessa färdigheter.

Multilitteracitet och digital kompetens

Multilitteracitet och digital kompetens behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Multilitteracitet och digital kompetens främjar en jämlik fostran och utbildning. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja dessa färdigheter.

Multilitteracitet är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Med multilitteracitet avses förmåga att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnen undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnen leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnen i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

Multilitteracitet och digital kompetens inom småbarnspedagogiken i Vanda

Vid utvecklingen av multilitteracitet och digital kompetens utgår man i Vanda från att alla barn ska vara jämställda och att barnens delaktighet ökar. Inom småbarnspedagogiken i Vanda får varje barn erfarenheter av att använda informations- och kommunikationsteknologi och kan utveckla sina multilitterära färdigheter. Det väsentliga i samband med övningen av dessa färdigheter är samarbete mellan barnen och deras egna produktioner.

För att utveckla multilitteraciteten och de informations- och kommunikationsteknologiska färdigheterna, dvs. den digitala kompetensen, drar man nytta av närmiljön och olika samarbetsparter, t.ex. biblioteket och kulturservicen och sådant som intresserar barnen. Nationella temaveckor, som mediekunskapsveckan, utnyttjas också aktivt.

I multilitteraciteten inom småbarnspedagogiken betonas övning och tolkning av olika sociala situationer samt interaktionen med andra. Övning i att tolka egna och andra människors känslotillstånd, ansiktsuttryck och andra kroppsliga signaler är också en del av multilitteraciteten.

Inom småbarnspedagogiken i Vanda följer man strategin för pedagogisk användning av informations- och kommunikationsteknologi i småbarnspedagogiken. I strategin beskrivs principerna för pedagogisk användning av ikt-utrustningen. I Vanda är den informations- och kommunikationsteknologiska utrustningen (ikt) en del av lärmiljön och användningen av den digitala utrustningen i verksamheten är planerat och målinriktat. Den informations- och kommunikationsteknologiska utrustningen används när man utforskar saker tillsammans. Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll när det gäller den digitala kompetensen. Fostrarna ska kunna informera vårdnadshavarna om vad som avses med digital kompetens inom småbarnspedagogiken och hur man arbetar med ikt-utrustningen på ett mångsidigt sätt.

I arbetet med att stärka den digitala kompetensen får de kommunala verksamhetsenheterna hjälp av barnträdgårdslärare som utbildats till s.k. gurupedagoger, vilka årligen ambulerar mellan verksamhetsenheterna för att ge handledning och guidning i pedagogisk användning av informations- och kommunikationsteknologi. I tekniska frågor som anknyter till ikt-utrustningen får personalen hjälp av de ikt-stödpersoner som finns inom varje kommunal verksamhetsenhet. Som ikt-stödpersoner fungerar barnskötare eller barnträdgårdslärare, som utbildas för sina uppgifter.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

Förmåga att delta och påverka inom småbarnspedagogiken i Vanda

Barnet växer och lär sig i växelverkan med andra barn och med fostrarna. Barnet behöver erfarenheter av att med sina egna handlingar själv kunna påverka sitt eget och gruppens välbefinnande. Olika barnmöten, omröstningar och t.ex. gemensamt överenskommande om regler för gruppen främjar barnens möjligheter att påverka frågor som berör den egna gruppen och synliggör barnens möjligheter att påverka. Barnen deltar i planeringen och bedömningen av lärmiljön och gruppens verksamhet. I varje barngrupp utvecklas lämpliga sätt för gruppen att delta och påverka. Dessa olika sätt för deltagande och påverkan ska utgöra en

del av de avtalade strukturerna för gruppen.

Det är fostrarens uppgift att säkerställa att varje barn får erfarenheter av deltagande och påverkan. Förstärkande av barnens delaktighet förutsätter att fostraren har god barnkännedom. Arbete i smågrupper underlättar för fostraren att lära känna varje barn som individ. Genom att iaktta barnen identifierar man barnens individuella sätt att handla och lära sig. Fostrarnas iakttagelser av barnen hjälper dem att förstå barnens initiativ, både verbala och icke-verbala. Fostraren skapar förutsättningar och deltar i att förverkliga barnens förslag, idéer och önskemål. Utgångspunkten är att barnen blir hörda varje dag och att de sporras till att ge uttryck för sina egna åsikter.

Vid de årliga samtalen om småbarnspedagogiken fördjupar man sig tillsammans med barnet och vårdnadshavarna i frågor som berör barnet. Barnet deltar i att göra upp en individuell plan i enlighet med de egna förutsättningarna. Man tar del av barnets åsikter före samtalet och dessutom kan barnet under en tid delta i det. Mål, önskemål och intressen som lyfts fram i barnens planer för småbarnspedagogik beaktas i utformandet av gruppens verksamhetsplan.

3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

En verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas genom socialt samspel. Anordnaren av småbarnspedagogik och de personer som leder småbarnspedagogiken ska skapa förutsättningar för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom de olika verksamhetsformerna och enheterna inom småbarnspedagogiken.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt
- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstrukturer och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Verksamhetskulturen formas av medvetna och omedvetna, och ibland även oavsiktliga, faktorer. Alla medlemmar i en gemenskap påverkar verksamhetskulturen och verksamhetskulturen påverkar i sin tur alla medlemmar, oberoende av om de är medvetna om det eller inte.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Verksamhetskulturen påverkas i hög grad av ledarskapet. Utgångspunkten för ledarskapet inom småbarnspedagogiken är att främja varje barns välbefinnande och lärande. Pedagogiskt ledarskap är en förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen och det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet (kapitel 4.1).

3.1 Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen förändras ständigt och den ska även utvärderas och utvecklas. En förutsättning för att värdegrunden och synen på lärande ska förverkligas är att alla förbinder sig till gemensamma mål. För att utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att fundera över verksamhetskulturens inverkan samt identifiera icke-önskvärda drag och korrigera dem. En grundläggande förutsättning för kontinuerlig utveckling av verksamhetskulturen är att personalen förstår vilka värderingar, kunskaper och föreställningar som påverkar deras arbete och kan analysera dem. En förtroendeskapande dialog som präglas av delaktighet och respekt för varandra är viktig i utvecklingsarbetet. Barnets bästa ska utgöra utgångspunkten för allt utvecklingsarbete.

Genom att skapa strukturer för professionella diskussioner främjar ledaren en verksamhetskultur som kännetecknas av delaktighet. Ledaren ska också engagera arbetsgemenskapen i att regelbundet utveckla och förnya den gemensamma verksamhetskulturen. Ledaren ska stödja gemenskapen så, att den utvecklas till en lärande gemenskap där var och en utvecklar och delar med sig av sin kompetens. Målet är att den gemensamma verksamhetsidén och målen för verksamheten syns i det praktiska arbetet. Ledaren ska ansvara för att de gemensamma arbetssätten synliggörs och för att de regelbundet observeras och utvärderas. Barnen och vårdnadshavarna ska vara med och utveckla och utvärdera verksamhetskulturen.

Riktlinjer för att utveckla verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken i Vanda

Inom småbarnspedagogiken i Vanda är man medveten om betydelsen av en god verksamhetskultur då det gäller att främja barnets uppväxt och utveckling, lärande och välbefinnande. Fostrarna vid småbarnspedagogiken ansvarar för skapandet av en god verksamhetskultur och utvecklandet av den. Fostraren är medveten om, utvärderar och utvecklar sina personliga värderingar och förhållningssätt som en del av arbetsgemenskapens utvecklingsprocess. Samtidigt förbinder sig fostraren i sitt arbete till Vandas värderingar och etiska principer. Småbarnspedagogikens värdegrund beskrivs i stycke 2.4.

För barnen är fostraren den som stöder, inspirerar och möjliggör arbetet och som ser barnets utveckling i egenskap av positiva möjligheter. Kärnan i fostrarens arbete är mötet med barnen och familjerna, vilket förutsätter sann närvaro, sensitivitet och goda interaktionsfärdigheter av fostraren. Fostraren förstår vardagens betydelse i barnets liv och utnyttjar händelser under dagen för att stöda, inspirera och handleda barnen på ett ändamålsenligt sätt.

Utveckling och upprätthållande av verksamhetskulturen fordrar gemensamma pedagogiska samtal och stödande strukturer för hela arbetsgemenskapen. Att upprätthålla den professionella medvetenheten förutsätter en fortgående reflektion över det egna arbetet både inom teamet och i arbetsgemenskapen. För utvecklingen av småbarnspedagogikens verksamhetskultur och dess utvärdering ansvarar daghemsföreståndaren på enhetsnivå och barnträdgårdsläraren på teamnivå. Inom den kommunala småbarnspedagogiken bistår en konsulterande specialbarnträdgårdslärare och språk- och kulturkoordinator vid behov gruppen med utvecklingen av verksamhetskulturen så att den stöder uppväxt, utveckling och

inlärnin

Inom den kommunala småbarnspedagogiken i Vanda utvärderas verksamhetskulturen på flera nivåer. I barngruppens verksamhetsplan beskriver och utvärderar man barngruppens verksamhetskultur. Målen i anslutning till utvecklingen av verksamhetskulturen dokumenteras och de utvärderas två gånger om året i småbarnspedagogikens verksamhetsplan. Varje team upprättar dessutom årligen ett teamavtal där beskrivningen av personalens arbetssätt utgör en del av verksamhetskulturen. Med hjälp av Vandas meny för utveckling och lärande utvärderas och utvecklas verksamhetskulturen så att den stöder utveckling och lärande. Menyn för utveckling och lärande beskrivs närmare i kapitel 5.

På hela stadens nivå utvecklas småbarnspedagogikens verksamhetskultur genom att utbilda personalen och ombesörja att hela personalen introduceras i planen för småbarnspedagogik.

Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken ska utvecklas enligt följande riktlinjer:

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Barnen och personalen ska uppmuntras att öppet dela sina tankar och att pröva nya tillvägagångssätt. En gemenskap som kontinuerligt utvärderar och utvecklar sin verksamhet utmanar sig själv och är medveten om och utnyttjar sina styrkor. I en lärande gemenskap uppskattas respektfullt och hänsynsfullt beteende. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen. Resultat från utvecklingsarbete, utvärderingar och forskning bidrar till att främja lärande.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen för småbarnspedagogiken i Vanda

Personalen bär ansvaret för utvärderingen och utvecklingen av sin egen kompetens tillsammans med chefen. Man kan utveckla kompetensen bland annat genom att delta i utbildningar, följa forskning om småbarnspedagogik och läsa facklitteratur. De inhämtade kunskaperna och behållningen av utbildningar förmedlas till alla medlemmar i arbetsgemenskapen i enheternas pedagogiska forum.

Den lärande gemenskapens idé stöds i den kommunala småbarnspedagogiken i Vanda av ett arbetssätt med tyngdpunktsområden, vars mål är att stärka personalens kompetens, dela god praxis och engagera till ett professionellt arbetsgrepp. I tyngdpunktssarbetet fokuserar all kommunal småbarnspedagogik i Vanda

på att utveckla och förstärka ett visst tema under loppet av flera verksamhetsperioder. För arbetet med tyngdpunktsområden väljs till varje verksamhetsenhet en ansvarsperson för tyngdpunktsområdesarbetet. Denna person har i uppgift att delta i tillställningar i anslutning till tyngdpunktsområdesarbetet och föra utvecklingsarbetet framåt i sin egen enhet tillsammans med daghemsföreståndaren. I småbarnspedagogiken i Vanda har tyngdpunktsområdena bestått av bl.a. fysisk aktivitet, språklig utveckling, natur och miljö och lek.

I Vanda utnyttjas kunskapsutbyte och ömsesidigt lärande i såväl utbildningar som anordnas av småbarnspedagogiken som skapandet av olika nätverk för ömsesidigt lärande. Den pedagogiska användningen av informations- och kommunikationsteknologi (ikt) utvecklas i den kommunala småbarnspedagogiken med hjälp av gurupedagogverksamhet. Barnträdgårdslärare i egenskap av gurupedagoger ambulerar på daghemmen och utbildar personal i den pedagogiska användningen av informations- och kommunikationsteknologi i deras egna arbetsmiljöer. Gurupedagoger får regelbunden utbildning i anslutning till ikt-ärenden. Utöver gurupedagoger har daghemmen i Vanda ett ikt-stödpersonsnätverk bestående av fostrare som regelbundet utbildas i ikt-ärenden.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro.

Till verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken hör personalens interna samarbete och kommunikationen med vårdnadshavarna och närmiljön. Medlemmarna i gemenskapen ska respektera varandra och uppskatta samarbete. Genom samarbete i gruppen ska man uppmuntra barnen till uppbyggande kommunikation och till att fungera som medlemmar i gruppen. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation inom småbarnspedagogiken i Vanda

Inom småbarnspedagogiken är leken den viktigaste verksamhetsformen som stöder barnens utveckling och lärande. I leken utvecklas barnets jaguppfattning, självkänsla och färdigheter. Leken stärker också relationerna mellan barnen och deras interaktionsfärdigheter. Varje barn har rätt att delta i gruppens gemensamma lekar. Fostrarens roll är att utforma lekgrupperna så att alla blir delaktiga i leken. I leken övar sig barnen på att göra val och problemlösningsfärdigheter, reglera känslor och återspegla sina egna erfarenheter på den omgivande världen. Många slags situationer och aktiviteter i vardagen ger barnen

idéer och tankar som överförs till deras lekar.

Lekarna varierar från barnens fritt valda lekar till pedagogiskt planerad lek. Fostrarens delaktighet behövs i all lek och särskilt i skapandet av gemensamma lekvärldar. Också vårdnadshavare kan tas med i byggandet av gemensamma lekvärldar, varvid lekens värld följer med ända hem. Dessutom framträder leken i gruppens vardag som lekfull växelverkan och glada skojiga upptåg. Lekar och skoj stöder gemenskapen och skapar en positiv stämning i gruppen.

För leken behövs tillräckligt med utrymme, redskap samt tid och ro. Både inomhus- och utomhusutrymmen används som lekmiljöer. Också utomhuslekar iakttas och utvecklas aktivt. Informations- och kommunikationsapparater används för att berika leken och för dokumentation.

Leken och dess innehåll utformas i enlighet med barnens ålders- och utvecklingsnivå samt barnens erfarenheter. Lekenriktade arbetssätt skapar variation i inlärningsituationerna, ökar lärandets glädje och upprätthåller motivationen. Fostraren handleder, stöder och skapar möjligheter för en mångsidig och långvarig lek samt utnyttjar leken som en pedagogisk metod. Fostrarens uppgifter varierar från att skapa förutsättningar för lek till att vara deltagare eller observatör. Genom att iakttä leken får fostraren värdefull information om barnens utvecklings- och inlärningsnivå samt vad barnen är intresserade av. Denna information utnyttjas i handledningen av barnens lärande och övrig verksamhet. När det gäller lekar samtalar man med vårdnadshavarna om barnens intressen och möjliggör att inspirerande lekteman överförs från småbarnspedagogiken till hemmet och från hemmet till småbarnspedagogiken.

En närmare beskrivning av leken som källa till utveckling, lärande och välbefinnande ges i kapitel 4.4.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Barnens, personalens och vårdnadshavarnas initiativ, åsikter och synpunkter ska värdesättas. Det förutsätter att man medvetet utvecklar arbetssätt och strukturer som främjar delaktighet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Delaktigheten stärks genom att barnen och vårdnadshavarna deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Medlemmarna i gemenskapen ska bemötas och behandlas likvärdigt oberoende av omständigheter som gäller en enskild person⁶¹. Det att alla är lika värda betyder inte att alla är likadana. För att kunna utveckla verksamhetskulturen är det viktigt att attityder i anslutning till likabehandling och jämställdhet diskuteras i arbetsgemenskapen. Det är också viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen.

⁶¹ Diskrimineringslag 7 och 8 §

Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet inom småbarnspedagogiken i Vanda

Småbarnspedagogiken utgår alltid från jämlikheten mellan människor. Frågor om rättvisa och jämställdhet behandlas på ett naturligt sätt i samband med vardagliga händelser. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken är medveten om sina egna förutfattade meningar om kön, kultur och åskådningar och fundera vilken inverkan de har på mötet med barn och familjer. En genus-, kultur- och åskådningssensitiv fostrare signalerar barnen att alla människor accepteras som de är. Fostringsteamet ansvarar för att det skapas en tolerant atmosfär.

Småbarnspedagogiken är genusmedveten. En genusmedveten fostrare identifierar sin egen benägenhet att förhålla sig olika till barn efter kön och ger barnen utrymme att vara sig själv utan könsförväntningar. Barnet ska oberoende av kön ha möjlighet att leka olika lekar och göra olika saker enligt individuella intresseområden. Inom småbarnspedagogiken i Vanda uppmuntras alla barn att handla enligt sina egna intresseområden. Lek- och smågrupper delas upp utifrån pedagogiska grunder, inte utifrån kön. Man samtalar med vårdnadshavarna om frågor i anslutning till könsmedvetenhet.

Inom småbarnspedagogiken beaktas varje familjs och barns familjekultur. Fostraren möter barnet utifrån barnets behov, personlighet och familjekultur, så att barnet upplever sig vara jämställd och likvärdig oberoende av kön, social eller kulturell bakgrund eller etniskt ursprung. Inom småbarnspedagogiken beaktas vårdnadshavarnas och barnens delaktighet i frågor som rör likabehandling och jämställdhet. Inom småbarnspedagogiken utvärderas förverkligandet av likabehandling i enlighet med Vandas plan för jämställdhet och likabehandling 2016.

Att höra till en kamratgrupp och stöddandet av gemenskapen främjar lärande. Då barnet börjar i småbarnspedagogiken ser man till att varje barn hittar sin plats i gruppen och upplever sig höra till gemenskapen. I samband med kartläggning och stöddandet av växelverkan mellan barnen kan man som hjälp använda t.ex. observation av verksamheten i barngruppen och sociogram.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster

på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet inom småbarnspedagogiken i Vanda

I Vanda är småbarnspedagogiken språk- och kulturmedveten. Med detta avses mångfald där språk, kulturer, religioner och åskådningar är sammanlänkade i den småbarnspedagogiska helheten. Inställningen till mångfald är positiv. I Vanda har det utarbetats ett flertal modeller och verksamhetssätt som stöder kulturell mångfald och språkmedvetenhet. Dessa modeller har tagits upp i Vandas handbok om språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik (2015), som är avsedd att användas som arbetsredskap av daghemspersonal och daghemsföreståndare. Handboken finns på personalens intranät Avain. Perspektiven på språk och kultur specificeras närmare i kapitel 4.6 i detta dokument.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost. Då man utvecklar verksamhetskulturen är det viktigt att se till att barnen och personalen har möjlighet att arbeta i en stressfri miljö som främjar koncentration. En tydlig och planerad, men flexibel dagsstruktur främjar välbefinnandet.

Inom småbarnspedagogiken ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Vikten av en ekologiskt, socialt, kulturellt och ekonomiskt hållbar livsstil ska beaktas i all verksamhet. Vardagliga val och aktiviteter ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil inom småbarnspedagogiken i Vanda

Personalen inom småbarnspedagogiken förbinder sig i sitt arbete till verksamhetsmodeller som stöder barnens välbefinnande. I arbetet för välbefinnande betonas den preventiva aspekten. Fostrarnas uppgift är att sträva efter att förutse de risker och problem i anslutning till barnens välbefinnande och trygghet, som uppkommer i barngruppen och lärmiljön. Inom småbarnspedagogiken består arbetet för välbefinnande av samarbete med familjer, en trygg uppväxtmiljö som är gynnsam för uppväxt och lärande, stödande av barnets uppväxt och utveckling och lärande, samt samarbete som stöder välbefinnandet. Arbetet för välbefinnande sker både i grupp och på ett individuellt plan. Alla fostrares handlingar i vardagen avgör hur arbetet för välbefinnande förverkligas i verksamhetsenheten. Barnens individuella behov beaktas t.ex. genom att de ges möjlighet till olika alternativ för att ta det lugnt och vila

Vid samtliga småbarnspedagogiska verksamhetsenheter i Vanda utarbetas en säkerhetsplan som uppdateras varje år. I samband med uppdatering av planen utnyttjas utbildningsstyrelsens direktiv för säkerhetsplanering inom småbarnspedagogiken. (Säkerhetsmanual för undervisningsväsendet 2016) Enhetens säkerhetsplan behandlas med hela personalen varje höst. I Vanda har kommunvisa instruktioner utarbetats för barnens välbefinnande och säkerhet. De består bland annat av instruktioner för situationer i händelse av olycks- och sjukdomsfall, när ett barn rymmer och anvisningar för hur man håller fast ett barn vid gränslöst och aggressivt beteende. De hittas på personalens intranät Avain. Barnen deltar i planeringen av säkerheten i sin omgivning.

Vid samtliga småbarnspedagogiska verksamhetsenheter i Vanda utarbetas en plan för att skydda barn mot våld, mobbning och trakasserier. I planen definieras begreppet mobbning och beskrivs de enhetsvisa verksamhetsmodellerna för att förebygga mobbning, på vilket sätt man ingriper samt på vilket sätt situationerna bearbetas vidare.

Fostran till en hållbar livsstil baseras på Vanda stads värderingar, varav en är hållbar utveckling. Inom småbarnspedagogiken stöds utvecklingen av barnets förhållande till naturen och miljön bland annat genom regelbundna skogsutflykter och vardagliga val som stöder en hållbar livsstil. Daghemmen kan delta i EkoTeko-tävlingar som arrangeras av Vanda stad.

Frågor i anslutning till fysiska aktiviteter och säkerhets- och miljöfostran beskrivs närmare i kapitel 4.5.

3.2 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg⁶². Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation. Begreppet lärmiljö omfattar bland annat den fysiska, psykiska och sociala dimensionen.

⁶² Lag om småbarnspedagogik 2 a § 4 punkten och 6 §

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de mål som fastställs för småbarnspedagogiken kan uppnås och så att de stödjer barnens sunda självkänsla och utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig. Lärmiljöerna ska utformas och utvecklas så att de är ergonomiska, ekologiska, trivsamma och tillgängliga. Belysningen, akustiken och inomhusluftens kvalitet ska också beaktas och utrymmena ska vara prydliga och rena.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna.

I lärmiljöerna kan man genomföra pedagogisk verksamhet av många slag och lärmiljöerna ska formas enligt behov. Personalen ska beakta barnens intressen, individuella färdigheter och behov samt de riktlinjer för småbarnspedagogisk verksamhet som beskrivs i kapitel 4. I lärmiljöerna ska man arbeta flexibelt i grupper av olika storlek, så att alla har möjlighet att delta i aktiviteterna och kommunikationen. Arbete i pedagogiskt ändamålsenliga grupper främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt bidrar till att skapa en trygg lärmiljö som präglas av inbördes respekt och gemensamt ansvar. I en trygg miljö är det tillåtet att visa olika känslor och personalen hjälper barnen att uttrycka sina känslor och att reglera dem. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och de ska få sina frågor besvarade.

Lärmiljöerna ska planeras och utvecklas så att de främjar likabehandling och jämställdhet mellan könen. Detta möjliggör att man kan bryta traditionella könsstereotypa mönster. Lärmiljöerna ska främja barnens språkliga utveckling och språkmedvetenhet samt synliggöra kulturell mångfald.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens individuella behov av stöd. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken. Barnens egna digitala verktyg, leksaker och andra redskap kan användas i enlighet med anordnarens beslut. Personalen ska komma överens med vårdnadshavarna om användningen av barnens egna apparater, leksaker och redskap.

Samarbete med andra aktörer och besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

Lär milj öer inom små barns pedagogiken i Vanda

Den psykiska och sociala l är milj öen bildas av barnens ömsesidiga och fostrarnas ömsesidiga växelverkan samt växelverkan mellan barnen och fostrarna. Interaktionen mellan barnet och fostraren samt mellan barnen är välfungerande och mångsidig. Barnet vågar vara sig själv och handla på ett sätt som är naturligt för barnet. I en god psykisk l är milj ö finns det utrymme och tid för närhet som visar hänsyn till barnet, som att hålla barnet i famnen.

Fostrarna bär ansvaret för skapandet av den psykiska och sociala l är milj öen. Inom små barns pedagogiken stärker man kompisfärdigheterna och ser till att varje barn hör till gruppen. En god gruppanda förebygger mobbning och stärker barnens delaktighet.

Den fysiska l är milj öen ska vara trygg och sund i fråga om lokaliteter, verktyg för lärande och n är milj öen som inbegriper naturen och den byggda milj öen. Informations- och kommunikationsapparater är en del av l är milj öen. Samarbete med t.ex. biblioteks-, idrotts- och kulturväsendet samt organisationer, företag och naturskolor skapar mångsidigare l är milj öer och stöder små barns pedagogikens målsättningar.

En högklassig l är milj ö motsvarar barnets utvecklingsnivå, erbjuder barnet utmaningar samt möjligheter till att självständigt begrunda, utforska, lösa problem och pröva sig fram. L är milj öen omformas årligen efter barnens behov och intressen. En god l är milj ö erbjuder också möjlighet och utrymme till att skapa olika slags lekar. Man fäster också uppmärksamhet vid estetiken i l är milj öen. Utrymmena har organiserats på ett trivsamt och ändamålsenligt sätt. Redskap och material som är avsedda att användas av barn är tillgängliga för barnen och barnen handleds och uppmuntras till att ta hand om dem på ett ändamålsenligt sätt. En estetisk och trivsam l är milj ö bjuder på upplevelser och inspiration samt inverkar positivt på lärandet och det psykiska välbefinnandet.

Ur barnens synvinkel gestaltas den dagliga verksamheten i gruppen med hjälp av klara strukturer. En tillräcklig regelbundenhet i dagordningen gör barnets liv förutsägbart och minskar rastlöshet. Fostrarna skapar regelbundna verksamhetssätt i gruppen, vilka på ett smidigt sätt motsvarar barnens behov och situationer som förändras. Bilder som strukturerar dagsförloppet stöder barnens företagsamhet och hjälper dem att reglera de egna aktiviteterna. Bilder ska vid behov användas i alla vardagliga situationer.

L är milj öerna utvecklas och utvärderas tillsammans med barnen och vid fostrarnas regelbundna teammöten. Inom små barns pedagogiken utarbetar man en verksamhetsplan både för verksamhetenheten och barngruppen, där också utvecklingen och utvärderingen av l är milj öer i sin helhet tas i beaktande. Gruppens psykiska l är milj ö beskrivs och utvärderas i teamavtal. L är milj öernas kvalitet kan också utvärderas med hjälp av Vandas meny för stöd för utveckling och lärande.

3.3 Samarbete inom små barns pedagogiken

Genom samarbete ska man stödja den små barns pedagogiska verksamheten så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Anordnarna av små barns pedagogik bär ansvaret för att samarbetet är systematiskt och för att samarbetet vid behov är mångprofessionellt.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstådda⁶³.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Samarbetet med vårdnadshavarna är särskilt viktigt vid övergångsskedena, till exempel då barnet börjar i småbarnspedagogiken, vid övergångar inom småbarnspedagogiken, då ett barn byter daghem eller då barnet börjar i förskoleundervisningen. Den gemensamma diskussionen är särskilt viktig då barnets plan för småbarnspedagogik utarbetas (kapitel 1.3) och samarbetet med vårdnadshavarna betonas också då barnets stöd för utveckling och lärande planeras och genomförs (kapitel 5). En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande.

Barnens vårdnadshavare ska ges möjligheter att delta i planeringen och utvecklingen av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. Informations- och kommunikationsteknik används i samarbetet med vårdnadshavarna. Samarbetet kan också främja vårdnadshavarnas kontakt sinsemellan. Vårdnadshavarnas nätverkande och gemensamma aktiviteter vid olika evenemang stärker gemenskapen och stödjer personalen i deras arbete.

Samarbetet med vårdnadshavarna inom småbarnspedagogiken i Vanda

Skapandet av ett fungerande samarbete börjar vid det första mötet. I Vanda ordnas ett inledande samtal mellan vårdnadshavarna och personalen inom den kommunala småbarnspedagogiken utifrån blanketten Barnet i hemförhållanden innan barnet börjar inom småbarnspedagogiken eller småbarnspedagogikens klubbverksamhet. I överenskommelse med vårdnadshavarna görs även ett hembesök innan barnet börjar

⁶³ Lag om småbarnspedagogik 14 a § och Språklag 18 § (423/2003)

i den svenskspråkiga kommunala småbarnspedagogiken. Tillräckligt med tid reserveras för barnet och vårdnadshavaren för att bekanta sig med barngruppen. Barnet och föräldern bekantar sig tillsammans med barngruppens verksamhet. Praxis för inledandet av kommunal småbarnspedagogik har fastställts i en gemensam verksamhetsmodell som finns på personalens intranät Avain.

I samarbetet mellan småbarnspedagogiken och hemmet tar man hänsyn till familjens språkliga och kulturella bakgrund. Särskild vikt fästs vid mötet med familjer med olika språklig och kulturell bakgrund samt vid sensitivt bemötande och stödande av barn för att bli medlem i en grupp. När ett barn med en annan språklig och kulturell bakgrund börjar inom småbarnspedagogiken fyller man i en blankett för inledningssamtal tillsammans med vårdnadshavarna. Vid samtalen och på föräldramöten använder man vid behov tolkar. Fester och olika tillställningar inom småbarnspedagogiken skapar en otvungen miljö för barn och vårdnadshavare att bekanta sig med kultur, seder och festtraditioner både i Finland och i närområdet.

I grunden för ett lyckat samarbete ligger en tydlig och fungerande kommunikationskultur som bygger på ömsesidighet i fråga om uppskattning, förtroende, öppenhet och hörande av den andra parten. Ett gott samarbete förutsätter inte att man har samma åsikt i alla frågor, utan det är snarare ett sätt att komma fram till en gemensam förståelse om barnet. Saker som rör barnet meddelas till vårdnadshavarna i första genom personliga samtal eller på ett sätt som gemensamt avtalats med vårdnadshavarna. Personliga eller känsliga uppgifter och enskilda barn behandlas inte via elektronisk kommunikation. Vårdnadshavarna ska dagligen ges tillräckligt med information om barnets dag inom småbarnspedagogiken. I varje barngrupp överenskommer man i samarbete med vårdnadshavarna om hur man informerar om gruppens händelser. De avtalade informationssätten antecknas i barngruppens verksamhetsplan. Olika medel för elektronisk dokumentation och social media utnyttjas på ett mångsidigt och säkert sätt. Med hjälp av dokumentation ger man vårdnadshavarna en inblick i barnens vardag inom småbarnspedagogiken. Barnen kan själv delta i dokumenteringen.

Vid varje verksamhetsenhet inom småbarnspedagogiken ordnas ett föräldramöte på hösten då verksamhetsperioden inleds. Utöver detta ordnas andra föräldramöten och gemensamma fester vid behov. Också de vårdnadshavare som inte kunnat medverka får information om föräldramötenas innehåll i efterhand. Målet med föräldramötena är att stärka samarbetet, informera om småbarnspedagogikens verksamhet och praxis, ge vårdnadshavarna möjlighet att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken (Lagen om småbarnspedagogik 7 b §) samt stöda bildandet av nätverk mellan vårdnadshavarna.

Samarbetet mellan vårdnadshavarna utvärderas på enhetsnivå i småbarnspedagogikens verksamhetsplan, i barngruppens verksamhetsplan samt utifrån respons som lämnats in och resultaten från undersökningar om kundnöjdhet. På kommunnivå utvärderas samarbetet genom enkäter med olika teman riktade till vårdnadshavarna.

Mångprofessionellt samarbete

Syftet med det mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten vid verksamhetsenheterna motsvarar barnens behov. Enligt lagen om

småbarnspedagogik ska kommuner som anordnar småbarnspedagogik bedriva mångprofessionellt samarbete samt skapa de samarbetsstrukturer som behövs⁶⁴.

Inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska man samarbeta med rådgivningspersonalen, barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten⁶⁵. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete.

Med samarbetspartner menas alla de regionala och lokala aktörer som det är naturligt att samarbeta med inom småbarnspedagogiken. Samarbete till exempel med instanser som ansvarar för undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stödjer verksamhetens mål. Samarbetet mellan kommunens småbarnspedagogiska verksamhet och de privata serviceproducenterna som erbjuder småbarnspedagogisk verksamhet inom kommunen är centralt. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, församlingar, polisen samt kost- och städservice.

Mångprofessionellt samarbete inom småbarnspedagogiken i Vanda

Samarbete mellan professionella inom olika områden är viktigt när det gäller att stödja barnens välbefinnande. Personalen inom småbarnspedagogiken måste känna till vilken arbetsfördelning olika samarbetsparter har och kunna vägleda barnet och familjen till ändamålsenliga tjänster.

Småbarnspedagogiken i Vanda samarbetar med rådgivningen. Med vårdnadshavarnas tillstånd kan man, före ålderskontroller utförs eller vid behov, vara i kontakt med rådgivningen. I samband med fyraårskontrollen (modellen Hyve i huvudstadsregionen) är samarbetet tätare. I modellen använder sig rådgivningen av de samtal kring barnets plan för småbarnspedagogiken som förs mellan småbarnspedagogiken och familjen, varvid informationen, med vårdnadshavarnas tillstånd, överförs till hälsovårdare och läkare inför de kontroller som utförs. Efter hälsokontrollen får småbarnspedagogiken med vårdnadshavarnas tillstånd de uppgifter som samlats in om barnet och kompletterats av rådgivningen.

Familjerådgivningen erbjuder de instanser som samarbetar sakkunnighjälp i frågor som anknyter till barns och ungas psykiska utveckling och familjers välbefinnande. Barnens vårdnadshavare kan ta kontakt med familjerådgivningen i frågor som gäller barnets växande och utveckling samt för att utreda familjens

64 Lag om småbarnspedagogik 9 och 11 e §

65 Statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga (380/2009) och ändringen av den 7 § (338/2011)

stödbehov.

Småbarnspedagogiken samarbetar också med rehabiliterande instanser, till exempel olika terapitjänster för barn och andra undersökande instanser.

Småbarnspedagogiken har en klar verksamhetsmodell och strukturer för att förverkliga samarbetet med barnskyddet. Småbarnspedagogikens verksamhetsenheter går varje år igenom verksamhetsmodellen och anvisningarna för barnskyddet. Anvisningarna för samarbete med barnskyddet finns i Avain, personalens intranät.

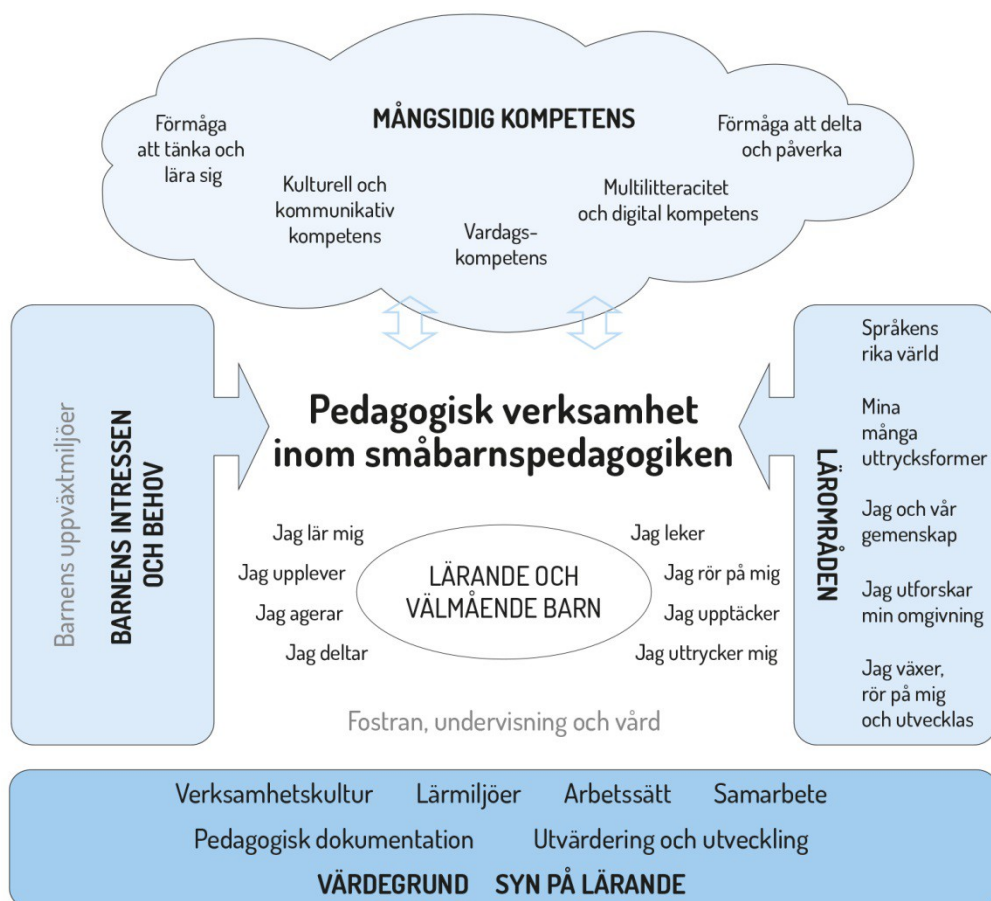
I Vanda används en verksamhetsmodell med namnet Osallisena perheen elämässä (delaktig i familjens liv). Verksamhetsmodellen består av verksamhetsprincipen och verksamhetssätten för "Delaktig i familjens liv". Den gemensamma ärendelistan/anteckningsunderlaget för mångprofessionella samarbetsförhandlingar är avsedd att användas av anställda och kunder gemensamt. Den gemensamma ärendelistan/anteckningsunderlaget används, då minst två instanser samlas för samarbetsförhandlingar med en familj. Genom att använda den gemensamma ärendelistan/anteckningsunderlaget försäkras man sig om att särskilt barnets och familjens synpunkter och behov blir hörda och beaktade vid förhandlingarna och när man tillsammans kommer överens om målen.

Samarbetet med aktörer utanför småbarnspedagogiken utförs alltid i enlighet med föreskrifterna om sekretess och dataöverföring. Ett öppet samarbete mellan de instanser som deltar i behandlingen av barnets ärenden är av största vikt med tanke på att ärendena ska kunna skötas så smidigt som möjligt. Tillståndsärenden som anknyter sig till dataöverföring och samarbete diskuteras alltid tillsammans med vårdnadshavarna.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 Referensram för den pedagogiska verksamheten

Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska präglas av ett helhetsskapande angreppssätt. Målet är att främja barnens lärande och välbefinnande samt mångsidiga kompetens (figur 1). Den pedagogiska verksamheten förverkligas i samverkan mellan barnen och personalen och i den gemensamma verksamheten. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Den pedagogiska verksamheten inom småbarnspedagogiken ska genomsyra den helhet som består av fostran, undervisning och vård.

Figur 1. Referensram för den pedagogiska verksamheten

En målinriktad verksamhet utgår från värdegrunden (kapitel 2.4), synen på lärande (kapitel 2.5), en verksamhetskultur som stödjer värdegrunden och synen på lärande (kapitel 3) samt mångsidiga lärmiljöer (kapitel 3.2), samarbete (kapitel 3.3) och arbetsätt (kapitel 4.3). Barnens intressen och behov samt viktiga aspekter som anknyter till barnens uppväxtmiljö ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten. En annan utgångspunkt är lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5. En förutsättning för kvalitativ pedagogisk verksamhet är systematisk dokumentation, utvärdering och utveckling (kapitel 4.2 och 7). Planeringen av verksamheten ska även styras av målen för mångsidig kompetens.

Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten ska preciseras i de lokala planerna för småbarnspedagogik. Vid preciseringen av målen ska man ta hänsyn till de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken, personalstrukturen och andra särdrag. Den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik (kapitel 1.3) ska utgöra utgångspunkter för planeringen av verksamheten i barngruppen. Den småbarnspedagogiska verksamheten och förskoleundervisningen ska bilda en kontinuerlig helhet som är meningsfull för barnet och ger barnet möjlighet till framsteg i sitt lärande.

Den pedagogiska referensramen för småbarnspedagogiken i Vanda

I den kommunala småbarnspedagogiken i Vanda utarbetas varje år en verksamhetsplan för enheten för

småbarnspedagogik samt verksamhetsplaner för barngrupperna. I verksamhetsplanerna beskrivs och utvärderas hur den pedagogiska verksamheten genomförs. Chefen för småbarnspedagogiken godkänner verksamhetsplanen för enheten för småbarnspedagogik. I den privata småbarnspedagogiken uppgörs årligen en verksamhetsplan för verksamhetsenheten och planen godkänns av chefen för småbarnspedagogik som ansvarar för den privata småbarnspedagogiken.

I barngruppernas verksamhetsplaner använder man sig av de frågor och teman som tas upp i barnens planer för småbarnspedagogiken. Barnens planer för småbarnspedagogiken fungerar som utgångspunkt för planeringen av den pedagogiska verksamheten. Det som barnen i gruppen intresserar sig för och deras idéer samlas in på ett mångsidigt sätt och utnyttjas när verksamhetsplanerna utarbetas. Vid planeringen av barngruppens verksamhet beaktas de frågor som vårdnadshavaren upplever som viktiga och uppgifter om dessa samlas in och används i verksamhetsplanerna. I verksamhetsplanerna beskrivs hur observationen, dokumenteringen och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten genomförs. Vid planeringen av ett nytt verksamhetsår används utvärderingar från tidigare år. Barnträdgårdsläraren i gruppen ansvarar för genomförandet och utvärderingen av den pedagogiskt planerade verksamheten.

Vid genomförandet av den pedagogiska verksamheten beaktas de olika verksamhetsformerna inom småbarnspedagogiken. I Vanda har man utarbetat en plan för småbarnspedagogiken inom familjedagvården (2015), som beskriver planeringen, genomförandet och utvärderingen av den pedagogiska verksamheten i familjedagvården.

Klubbarna och den öppna verksamheten utarbetar varje år verksamhetsplaner som motsvarar deras behov.

4.2 Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation är en central arbetsmetod för att planera, genomföra, utvärdera och utveckla den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är en kontinuerlig process där observationer, dokument och en gemensam tolkning av dessa skapar förståelse för den pedagogiska verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen möjliggör att barnen och vårdnadshavarna kan delta i utvärderingen, planeringen och utvecklingen av verksamheten.

Den pedagogiska dokumentationen ger information om barnens liv, utveckling, intressen, tankar, lärande och behov samt om barngruppens verksamhet, på ett konkret och mångsidigt sätt. Med hjälp av enskilda dokument, till exempel fotografier, teckningar eller personalens observationer, kan man tillsammans med barnen iaktta barnens utveckling och lärande. Barnens kunskaper och färdigheter, intressen och behov blir synliga genom den pedagogiska dokumentationen och ska utgöra grunden för planeringen av verksamheten.

Målet med en systematisk dokumentation är att personalen ska lära känna det enskilda barnet och förstå relationerna barnen emellan samt förstå på vilket sätt personalen och barnen i gruppen kommunicerar med varandra. Syftet med pedagogisk dokumentation är att förverkliga småbarnspedagogisk verksamhet utgående från barnen. Den information och förståelse som dokumentationen bidrar till ska användas till exempel för att arbetssätten, lärmiljöerna, verksamhetens mål, metoderna och innehållet kontinuerligt ska kunna anpassas enligt barnens intressen och behov. Barnets plan för småbarnspedagogik är en del av den pedagogiska

dokumentationsprocessen (kapitel 1.3). Systematisk dokumentation behövs också då man bedömer barnens behov av stöd för utveckling och lärande (kapitel 5).

Dokumentation som har samlats in under en längre tid är en viktig del av utvärderingen av den pedagogiska verksamheten och personalens självvärdering av verksamheten (kapitel 7.1).

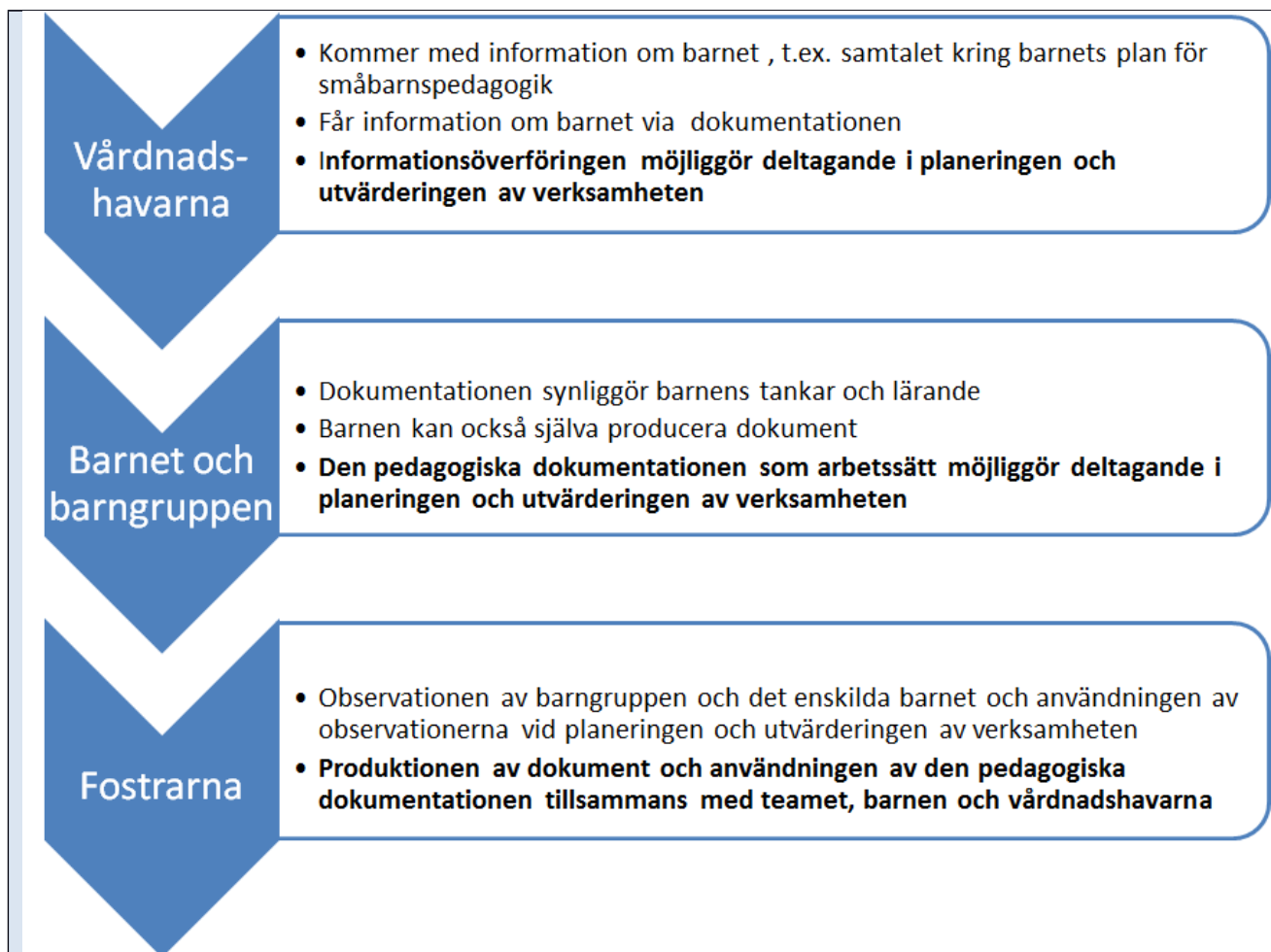
Pedagogisk dokumentation inom småbarnspedagogiken i Vanda

Syftet med den pedagogiska dokumentationen är att hjälpa fostrarna att planera och utveckla barngruppens verksamhet i en riktning som stöder varje enskilt barns växande, utveckling och lärande. Fostrarna observerar det enskilda barnet och barngruppen och dokumenterar sina iakttagelser på olika sätt. Resultaten av observationerna bedöms av gruppens fostrare. Utgående från de dokumenterade observationerna synliggörs stunder i barngruppens och det enskilda barnets vardag samt planeras och utvärderas verksamheten.

Barnets plan för småbarnspedagogiken är en viktig del i den pedagogiska dokumentationsprocessen. Barnets plan för småbarnspedagogiken används under hela verksamhetsåret som ett verktyg för den pedagogiska dokumenteringen, genom att utvärdera och dokumentera hur de mål som stöder barnets utveckling, lärande och välbefinnande förverkligas.

Genom den pedagogiska dokumentationen kan man stärka barnens delaktighet i planeringen av den egna verksamheten och synliggöra barnens tankar, deras intressen och lärande. Fostrarna har ansvar för att använda den pedagogiska dokumentationen som en arbetsmetod, för att möjliggöra barnets delaktighet. Vårdnadshavarna kommer med viktig information om sitt barn till fostran. Tillsammans med barnen och vårdnadshavarna tolkas dokument som framställts på olika sätt samt utvärderas och planeras verksamheten utgående från dessa. Genom olika dokumentationssätt, t.ex. en blogg, sagotering, barnens arbeten och fotografier kan man öka vårdnadshavarnas kunskap om sina barns småbarnspedagogik. Detta gör för sin del det möjligt för vårdnadshavarna att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken.

Dokumentationen inom småbarnspedagogiken sker både på grupp- och individnivå. I varje barngrupp kommer man överens om hur vårdnadshavarna ska informeras om dagliga händelser och daghemmets olika evenemang. Olika former av elektronisk dokumentation och sociala medier används på ett mångsidigt och tryggt sätt.

4.3 Mångsidiga arbetssätt

Småbarnspedagogikens uppdrag och mål samt barnens ålder, behov, förutsättningar och intressen ska styra valet av arbetssätt. Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Också informations- och kommunikationsteknik ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Yngre barns initiativ är ofta kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans provar och utvecklar nya arbetssätt.

Mångsidiga arbetssätt i småbarnspedagogiken i Vanda

För varje barn måste man hitta lämpliga arbetssätt, som stärker de färdigheter som barnet redan har och gör det möjligt för barnet lära sig nya färdigheter. Arbetssätten ska variera enligt barnens ålders- och utvecklingsnivå.

I småbarnspedagogiken i Vanda betonas lek och lekfulla metoder som arbetssätt. Leken måste ges utrymme och möjligheter genom att gruppens verksamhet och struktur planeras så att leken stöds. I lärandesituationer används lek och lekfullhet, till exempel genom att utnyttja olika tematiska och narrativa lärmetoder. Fostrarens roll i leken kan variera från utomstående iakttagare till aktiv lekkamrat. Fostrarens olika roller varierar och utnyttjas i verksamheten. Barnens lek iakttas aktivt ur ett pedagogiskt perspektiv och iakttagelserna beaktas vid planeringen.

I Vanda används informations- och kommunikationsteknologi pedagogiskt som ett stöd för lärande och lek. Vid alla kommunala daghem används pekplattor och de anställda får utbildning i hur de ska användas pedagogiskt. I Vandas småbarnspedagogiska strategi för den pedagogiska användningen av informations- och kommunikationsteknologi har principerna för den pedagogiska användningen av informations- och kommunikationsteknologi beskrivits. Vid de kommunala daghemmen används, förutom pekplattor, också digikameror, videokameror, datakanoner och datorer. Varje fostrare använder i sitt arbete med barn, olika informations- och kommunikationsteknologiska apparater, så att varje barn får en mångsidig erfarenhet av dessa.

Fysisk aktivitet är ett viktigt arbetssätt i småbarnspedagogiken i Vanda. Förutsättningen för en lyckad fysisk fostran är att fostraren deltar och hänger sig åt verksamheten. Verksamheten ges en rytm där lugnare arbetstempo och fysisk aktivitet växlar om vartannat i lämpliga proportioner. Lärmiljön bearbetas så att den stöder fysisk aktivitet, med beaktande av alla trygghets- och säkerhetsaspekter. Tiden för utomhusvistelse samt vänte- och övergångssituationer utnyttjas för att öka rörligheten, till exempel genom ledda fysiska lekar. De gemensamma fysiska lekarna har också andra syften, till exempel att överföra lektraditioner till en ny generation och stärka upplevelsen av delaktighet och gemenskap. Fostrarna utnyttjar närmiljön och naturen för att möjliggöra mångsidiga fysiska aktiviteter.

Småbarnspedagogiken förverkligas i grupper av olika storlek. Pedagogiskt utformade och ändamålsenliga smågrupper gör det möjligt att bemöta barnet individuellt och möjliggör barnens delaktighet. De yngsta barnens trygghetskänsla stöds av mer beständiga smågrupper. Smågrupper som är flexibla enligt olika verksamhetsformer blir en allt viktigare pedagogisk metod när barnen växer. Varje barn har rätt till gruppens hela personal, oberoende av ålder. Barnträdgårdsläraren tillsammans med de övriga fostrarna i teamet har ansvar för observationerna och stödandet av varje barnens växande, utveckling och lärande i

gruppen.

Fostrarna tillägnar sig nya arbetssätt stöds genom utbildning och individuella resultat- och utvecklingssamtal en gång per år. De anställda utvärderar de arbetssätt som de använder sig av, bland annat vid teamdiskussioner och i samband med utvärderingen av verksamhetsplanen för småbarnspedagogiken två gånger om året. Barnens och vårdnadshavarnas delaktighet i planeringen och utvärderingen av arbetssätten beaktas. Samtalen i samband med barnens plan för småbarnspedagogik ger värdefull information för valet av arbetssätt och utvecklingen av dessa.

4.4 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stödjer barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför

leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stödjer kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel och digitala verktyg erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Med vårdnadshavarna ska personalen diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande i småbarnspedagogiken i Vanda

Leken är ett viktigt verktyg för gemenskapen och gruppbildningen. Fostrarnas uppgift är att se till att alla barn har en möjlighet till lek och att ingen lämnas utanför. Barnet väljer sina lekar utgående från egna färdigheter och intressen. Här kan olika tavlor med lekval samt bilder fungera som hjälp. I småbarnspedagogiken lär man sig att leka med alla. Vid mobbning och meningsskiljaktigheter i lekar ingriper man genast och det aktuella problemet behandlas tillsammans med barnen, t.ex. genom att sätta ord på det som hänt.

Varje dag i småbarnspedagogiken ska ge rum och tid för lek. När olika lärmiljöer planeras ska möjligheten till långvariga lekar beaktas, också så att leken kan fortsätta i flera dagar. De pedagogiska möjligheterna vid utomhuslek identifieras och utnyttjas. I Vanda betonas skogen som en lekmiljö.

Leken observeras, dokumenteras och utvärderas på samma sätt som all övrig verksamhet. De möjligheter som olika informations- och kommunikationsteknologiska apparater ger utnyttjas i leken och dokumentationen av den.

4.5 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska

kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens. Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen⁶⁶:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Den helhetsskapande pedagogiska verksamheten i Vandas småbarnspedagogik

I Vanda förverkligas inom barngrupperna aktiverande projekt som planerats tillsammans och utgående från barnens önskemål och intressen. Projektarbetsmodellen innebär helhetsmässigt genomförd verksamhet och lek kring ett bestämt tema. Genom projektverksamheten lär barnen sig många kunskaper och färdigheter och deras övergripande kunskaper och samarbetsfärdigheter utvecklas. Fostrarens uppgift är att se till att varje barn blir hörd i sin grupp och får medverka i gruppens verksamhet.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet (kapitel 2.7). Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

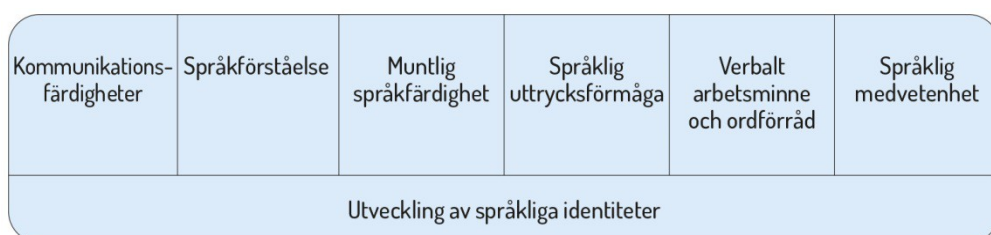
För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin språkliga uttrycksförmåga kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen

⁶⁶ Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014

regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

Barnen kan lära sig flera språk samtidigt, till exempel så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan finna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Figur 2. Språkutvecklingens centrala delområden inom småbarnspedagogiken

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det

verbala arbetsminnet kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens verbala arbetsminne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Språkens rika värld i Vandas småbarnspedagogik

Alla tänkbara vardagssituationer utnyttjas för att skapa en rik och mångsidig språkmiljö. Situationer, olika saker och känslor förses med benämningar och fostraren använder ett mångsidigt och rikt språk. En pedagogiskt planerad och genomförd småbarnspedagogisk verksamhet stöder varje barns språkliga utveckling. I Vanda satsas det på att barnens språkliga identiteter utvecklas genom att de olika modersmålen hos barnen i gruppen beaktas och respekteras.

Samarbete med Vanda stadsbibliotek

I småbarnspedagogiken bekantar man sig under verksamhetsåret med användningen av bibliotek och biblioteket som lärmiljö. Det kan ske genom besök på biblioteket eller till exempel genom bibliotekslekar i småbarnspedagogiken. Biblioteksbussen för också sina tjänster direkt till ytterdörren på många daghem. Tillsammans med biblioteket kan man utnyttja redan existerande samarbetsformer och skapa nya samarbetsformer utgående från de intresseområden som barngruppen representerar. Biblioteket stödjer småbarnspedagogiken i undervisningen av mediekompetens och multilitteracitet. Småbarnspedagogiken har en möjlighet att utvidga sin lärmiljö till bibliotekets lokaler. Målsättningen är att göra samarbetet till en naturlig del av småbarnspedagogikens och bibliotekets vardag.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och

strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka (kapitel 2.7).

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. Barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus ska utnyttjas mångsidigt i verksamheten.

Olika slag av uttrycksformer i Vandas småbarnspedagogik

Varje barn har rätt till konst och kultur. I småbarnspedagogiken är målet för kulturfostran att barnet lär känna kulturutbudet i Vanda och får ta del av mångsidiga konst- och kulturupplevelser. I kulturfostran läggs tyngdvikten vid lekfulla och praktiska arbetssätt och allsidigt utbud av olika konstformer. Alla barn som tar del av småbarnspedagogiken har rätt att få uppleva konst och möjligheten att uppleva nya saker med alla sina sinnen. Det centrala är att få uttrycka sig konstnärligt och göra saker tillsammans. Fostraren sporrar barnet att pröva på och fundera över olika saker och ger utrymme för barnets kreativitet och egna initiativ. Fostraren möjliggör att barnens initiativ och idéer bearbetas och införlivas med den småbarnspedagogiska verksamheten. Man ser till att dra nytta av barnens och fostrarnas olika styrkor.

Fester och evenemang kan inkludera framträdanden eller gå ut på att barnen, vårdnadshavarna och personalen gör saker tillsammans. I Vandas daghem ska minst en av verksamhetsårets fester vara framställande. Barnen deltar i planeringen av fester och evenemang på det sätt som motsvarar deras ålder och utvecklingsnivå.

Samarbete med Vanda kulturservice

Vanda stads kulturservice stödjer småbarnspedagogiken när det gäller att introducera barnen i kultur och konstens olika uttrycksformer och få dem att uppleva och själva prova på. Kulturservicen erbjuder barngrupperna många konst- och kulturmål som besöksmål. Varje halvår skickar Kulturservicen i Vanda ut broschyrer över evenemangen och besöksmålen till daghemmen. Metodguiderna för konstfostran finns tillgängliga på adressen: <http://www.lastenkulttuuri.fi/sv/>.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen

också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Irreligiositet betraktas vid sidan av övriga åskådningar. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könens och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med

barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Jag och vår gemenskap i Vandas småbarnspedagogik

Utgångspunkten för den småbarnspedagogiska verksamheten är att verka tillsammans och att stödja vänskap mellan barnen. Fostrarna svarar för den allmänna atmosfären och ser till att alla får vara med. Sociala och emotionella färdigheter övas.

I småbarnspedagogiken i Vanda syns mångfalden av kulturer och åskådningssätt. Barnens färdigheter att förstå mångfalden i samhället stärks och barnen ges stöd i att uppskatta familjetraditioner och sedvänjor. I småbarnspedagogiken lär man känna det finländska och finlandssvenska kulturarvet, liksom det övriga kulturarv som gruppen företräder, genom att delta i kalenderårets olika fester och ta med t.ex. föräldrarna samt far- och morföräldrarna i samarbetet. I småbarnspedagogikens lärmiljöer lyfter man fram barnens olika språk- och kulturbakgrund.

Småbarnspedagogikens åskådningsfostran bygger på att man samarbetar med vårdnadshavarna och på ömsesidig tillit. Det är viktigt att inta en öppen och respektfull attityd till olika slag av familjer, synsätt, religioner och traditioner. Med vårdnadshavarna ska en dialog föras om åskådningsfostran och utnyttjas familjernas sakkunskap angående deras kultur, religion och åskådning.

Småbarnspedagogiken är religiöst obunden. Detta betyder i småbarnspedagogikens åskådningsfostran att olika åskådningars synsätt behandlas i den småbarnspedagogiska verksamheten. Till åskådningsfostran inom småbarnspedagogiken hör att tillsammans med barnen fundera över olika livsfrågor och att samtalen förs i en atmosfär av acceptans och respekt. De förda samtalens innehåll delges alltid vårdnadshavarna så snart det bara är möjligt.

I åskådningsfostran kan man samarbeta med samfund som företräder olika religioner och åskådningar i närområdet. Detta slag av verksamhet som genomförs i samverkan ordnas inte på den plats där den småbarnspedagogiska verksamheten ordnas. Vårdnadshavarna informeras på förhand om innehållet i den gemensamma verksamheten. Vårdnadshavarna fattar beslut om barnets deltagande. För barnen ordnas vid behov alternativ planerad småbarnspedagogisk verksamhet. Verksamheten ordnas så att ingen behöver uppleva sig stå utanför gruppen.

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iaktta, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet (kapitel 2.7).

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av **matematiskt tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka matematiken i vardagliga situationer och i omgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser. Iakttagelserna presenteras och utforskas till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iaktta antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värda naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag utforskar min omgivning i Vandas småbarnspedagogik

I Vandas småbarnspedagogik är naturen en lättillgänglig lärmiljö. Nästan alla barngrupper har en närskog på gångavstånd. Målet är att alla grupper genomför regelbundna skogsutfärder för att stärka barnens förhållande till naturen. I naturen får barnen erfarenheter och upplevelser tillsammans med andra, men skogen erbjuder också möjlighet till lugn och ro.

Bildningsväsendet i Vanda har ett miljöprogram som i tillämpliga delar genomförs i småbarnspedagogiken. Tillsammans med barnen diskuteras på ett åldersenligt vis om de val som görs i vardagen och om möjligheten till måttfull konsumtion. Detta bidrar till att hållbar utveckling kan genomföras i gruppen. Med barnen sorteras sopor och fäster man uppmärksamhet vid hur energi och vatten används. Daghemmen kan delta i de EkoTeko-tävlingar som arrangeras av Vanda stad.

Utvecklingen av matematiska färdigheter inleds redan i tidiga år. Lärmiljön för barn i olika åldrar bör granskas ur det perspektivet att barnen ska ha möjligheter att utforska olika saker och fenomen även ur en matematisk synvinkel. Olika slag av material och inlärningsspel även i digital form finns att tillgå i enlighet med barnens utvecklingsnivå. Barnen får tillsammans fundera över t.ex. matematiska och naturvetenskapliga fenomen. Utvecklingen av det matematiska tänkandet stöds genom lekar av det slag där tidiga matematiska begrepp och färdigheter kan tas med, t.ex. vid bakning eller i butikslekar. I utvecklingen av matematiska färdigheter beaktas genussensitivitet. Vårdnadshavarna sporras att befrämja de tidiga matematiska färdigheterna också hemma

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens (kapitel 2.7).

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga

hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

Jag växer, rör på mig och utvecklas i Vandas småbarnspedagogik

Att röra på sig är ett för barnet naturligt sätt att fungera. Barnen uttrycker sig själva i rörelse och utvecklar sina motoriska färdigheter under lek. De fysiska aktiviteterna ska vara en positiv upplevelse för barnet. De sinnesupplevelser som aktiviteterna medför intar en väsentlig roll i processen med att finna en livslång glädje i att röra på sig. Fostrarens uppgift är att för varje barn skapa möjligheterna att lyckas i samband med fysiska aktiviteter. Den vuxnas exempel och aktiviteter som utförs tillsammans är en väsentlig del av glädjen i att röra på sig. I barnens fysiska aktiviteter ska man medvetet sträva efter att komma ifrån tävlan och att de egna prestationerna jämförs med andras prestationer.

Barnens fysiska aktivitet observeras och i samtalen i samband med planen för småbarnspedagogik diskuteras om hur mycket barnet rör på sig varje dag. Ett barn under skolåldern borde röra på sig tre timmar om dagen (Glädje, lek och gemensamma aktiviteter – Rekommendationer för fysisk aktivitet under de första åren, UKM). En del av detta förverkligas i hemmet och en del under dagens lopp inom småbarnspedagogiken. Inom de småbarnspedagogiska enheterna bör man fundera ut hur fysisk aktivitet kan möjliggöras i vardagliga situationer och under dagens lopp. Särskilt ska uppmärksamhet fästas vid aktiveringen av barn som annars av naturen inte rör så mycket på sig.

Att omforma lärmiljön så att den stödjer fysisk aktivitet är av stor vikt när det gäller att få barnen att röra på sig mer. Utrustning som sporrar till fysisk aktivitet inom- och utomhus ska i mån av möjlighet finnas till barnens fria förfogande. Utfärder i näromgivningen och i olika slags terräng används för att öka den fysiska aktiviteten. Målsättningen är att barnen alltid rör på sig själva när det är möjligt. I småbarnspedagogiken i Vanda idkas utevistelse i mån av möjlighet i alla väder. På samma gång lär man ut vikten av att klä sig efter vädret. Det är viktigt att fostraren föregår med gott exempel och har en sporrande attityd, liksom att den allmänna atmosfären är positiv till fysisk aktivitet. Under utevistelsen ordnas ledda rörelselekar när så är möjligt. Onödiga förbud som hindrar fysisk aktivitet ska undvikas, men tryggheten uppmärksammas i samband med lek och rörelse.

Samarbete med idrottsservicen

Vandas idrottsservice svarar för konceptet Daghemmet i rörelse och stödjer småbarnspedagogiken genom att erbjuda aktiva och mångsidiga småbarnspedagogiska aktivitetsdagar. Idrottsservicen upprätthåller utlåning av idrottsredskap där idrottsredskap kan lånas åt barngrupper. Idrottshallar, näridrottsplatser,

friidrottsplaner, ishallar och friluftsleder fungerar som lärmiljöer. Småbarnspedagogikens verksamhetsenheter kan exempelvis be idrottsservicen dra skidspår i närheten av daghemmet. Dessa åtgärder genomförs inom ramarna för resurserna och när väderleksförhållandena så tillåter. Småbarnspedagogiken, idrottsservicen och idrottsföreningarna planerar i samarbete idrottsevenemang och -utbildningar.

4.6 Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i grunderna för planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att småbarnspedagogik anordnas på barnets modersmål, då det är svenska, finska eller samiska⁶⁷. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stödjer barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

Det finns barn i den småbarnspedagogiska verksamheten som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **samiska barn** har som särskilt mål att stärka barnens samiska identitet och kunskap om sin kultur och ge barnen möjlighet att tillägna sig samiska traditioner och färdigheter. Samerna är ett urfolk som i enlighet med grundlagen har rätt till sitt eget språk och sin egen kultur⁶⁸. Närmiljön och samarbetet med vårdnadshavarna och den samiska gemenskapen ska tas till vara i verksamheten. När småbarnspedagogisk verksamhet ordnas på något av de tre samiska språken, är verksamhetens särskilda mål att stärka barnens språkutveckling och förmåga att förstå och använda språket. Målet är att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i samisk miljö, att lära sig samiska och att lära sig på samiska. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det samiska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **romska barn** har som särskilt mål att stärka barnens positiva identitetsutveckling och kännedom om sin historia och kultur samt öka barnens delaktighet i

⁶⁷ Lag om småbarnspedagogik 11 § 2 mom.

⁶⁸ Finlands grundlag 17 § 3 mom.

samhället. Utöver det ska barnens språkliga utveckling stödjas i samarbete med barnens vårdnadshavare och den romska gemenskapen. I mån av möjlighet ska man ge barnen möjlighet att använda och tillägna sig romani. Personalen ska i samarbete med vårdnadshavarna främja bevarandet av det romska språk- och kulturarvet.

Småbarnspedagogisk verksamhet för **teckenspråkiga barn** kan genomföras antingen i en separat grupp för teckenspråkiga eller i en blandad grupp, som består av teckenspråkiga barn och barn som använder talat språk. Teckenspråket kan vara barnets modersmål, första språk eller andra språk. Barnen som använder teckenspråk kan vara döva, hörselskadade eller hörande. Målet för småbarnspedagogiken för teckenspråkiga barn är att stödja och stärka barnens språkliga och kulturella identiteter genom att ge dem möjlighet att använda och tillägna sig det finlandssvenska eller finska teckenspråket i samarbete med vårdnadshavarna. Målet är också att förbättra barnens förmåga att komma till rätta i olika språkmiljöer samt stärka teckenförrådet och kunskaperna i det finlandssvenska eller finska teckenspråket.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas inom språkens olika delområden utgående från barnens behov och förutsättningar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogiken stödjer barnets integrering i det finländska samhället. Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna.

I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

Preciseringar gällande språk och kultur inom småbarnspedagogiken i Vanda

I Vanda är den språk- och kulturmedvetna småbarnspedagogikens mål att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identitet samt visa och lära barnen att uppskatta och respektera olika språk, kulturer, religioner och åskådningar. På detta sätt främjas den kulturella hållbara utvecklingen, vidgas barnens världsåskådning samt förstärks barnens förmåga att förstå samhällets mångfald och fungera som en medlem av samhället. Chefen för respektive verksamhetsenhet inom småbarnspedagogiken ansvarar

för sin enhets språk- och kulturmedvetna småbarnspedagogik i den svenskspråkiga småbarnspedagogiken har majoriteten av barnen både finska och svenska som hemspråk. Småbarnspedagogik på svenska är ofta ett medvetet val av vårdnadshavarna. Fostrarna vid den svenskspråkiga småbarnspedagogiken i Vanda bör fästa särskild uppmärksamhet vid att med hjälp av mångsidiga pedagogiska metoder och en god språklig modell i vardagen stöda och stärka barnens svenska språk.

Svenska som andra språk (S2)-undervisningen är en del av den språk- och kulturmedvetna småbarnspedagogiken. I Vanda ges S2-undervisning för de barn som pratar något eller några andra språk än svenska eller finska hemma. För dessa barn använder man i Vanda begreppet två- eller flerspråkiga barn. S2- undervisningsmodellen kan även anpassas för barn med både svenska och finska som hemspråk. En barnträdgårdslärare ansvarar för genomförandet av sin grupps S2-undervisning, planeringen, utvärderingen och den pedagogiska dokumenteringen av undervisningen och för samarbetet med vårdnadshavarna. Hela personalen deltar i den språk- och kulturmedvetna småbarnspedagogiken samt i genomförandet av S2-undervisningen.

Alla situationer och lärostunder inom småbarnspedagogiken är språkinläringssituationer. Att använda bilder i lärmiljön hjälper barnet att förstå och bli förstått. Utöver den svenskspråkiga lärmiljön behöver barnet systematiskt och pedagogiskt planerad S2-undervisning. Genom målinriktad S2-undervisning ser man till att barnet har möjlighet att lära sig tillräckligt med svenska ord och strukturer. S2-undervisningens uppgift inom småbarnspedagogiken är att på ett övergripande sätt utveckla barnets kunskaper i svenska så att barnet förstår och blir förstått i olika kommunikationssituationer och klarar av att tillägna sig ett språk enligt sådan inläring som lämpar sig för barnets ålder. Personalens språk- och kulturmedvetenhet och S2-kunskaper förstärks med hjälp av utbildningar, spridning av god praxis och ömsesidigt lärande.

I Vanda arbetar småbarnspedagogikens språk- och kulturkordinatorer, vilkas uppgift är att konsultera och handleda anställda inom den kommunala småbarnspedagogiken i frågor gällande två- och flerspråkiga barn samt förstärka existerande kompetens. Barnträdgårdsläraren kontakter i första hand en språk- och kulturkoordinator i frågor som gäller två- eller flerspråkiga barns inläring av det svenska språket inom den kommunala småbarnspedagogiken. Språk- och kulturkordinatorerna konsulterar och leder personalen vad gäller ordnande av småbarnspedagogik också för barn som använder språken samiska och romani. I fråga om ordnande av småbarnspedagogik för teckenspråkiga barn är personalen i kontakt med en konsulterande specialbarntädgårdslärare. Grundidén för ordnandet av småbarnspedagogik för barn i alla språk- och kulturgrupper i Vanda utgörs av integrering samt närserviceprincipen.

Inom småbarnspedagogiken i Vanda används en mångprofessionell verksamhetsmodell Råven för 5-åriga två- och flerspråkiga barn. Med hjälp av verksamhetsmodellen Råven försöker man se till att de barn som behöver mer omfattande språkligt stöd upptäcks innan förskoleundervisningen börjar. Verksamhetsmodellen stödjer genomförandet av S2-undervisningen inom småbarnspedagogiken. Daghemsföreståndaren ansvarar för att familjerna informeras om Råven-verksamhetsmodellen.

Det är viktigt att tillsammans med vårdnadshavarna för två- och flerspråkiga barn diskutera den finländska småbarnspedagogikens mål och principer samt det finländska skolsystemet. I planeringen av verksamheten beaktas särskilt två- och flerspråkiga familjers möjligheter att delta i planeringen och utvärderingen av småbarnspedagogiken.

Barnets egna modersmål värdesätts och de olika språken syns och hörs i den småbarnspedagogiska lärmiljön. I barnets plan för småbarnspedagogik som görs upp tillsammans med vårdnadshavarna

diskuterar man hur barnets modersmål utvecklas och stöds samt S2-undervisningen. Gemensamt överenskomna mål och verksamhetssätt tas upp i planen för flerspråkighet som ingår i planen för småbarnspedagogik.

Information och verksamhetsmodeller för språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik har sammanställts i Vandas handbok om språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik (2015) som utarbetats för personalen.

Småbarnspedagogik på två språk

Småbarnspedagogik på två språk ska baseras på ett beslut fattat av kommunen eller en privat aktör. Syftet med småbarnspedagogisk verksamhet på två språk är att ta till vara barnens sensitiva period för tidig språkinläring genom att erbjuda barnen en mångsidigare språkpedagogik än i vanliga fall. Barnen ska erbjudas tillfällen att tillägna sig språken och använda dem på ett aktivt och lekfullt sätt. Samtidigt läggs grunden för livslångt språklärande. Målet är att verksamheten i en flerspråkig miljö ska väcka barnens språkliga nyfikenhet och lust att experimentera. Olika kulturer möts också på ett naturligt sätt i den småbarnspedagogiska verksamheten som ordnas på detta sätt.

Småbarnspedagogik på två språk indelas i omfattande och mindre omfattande. I omfattande småbarnspedagogik på två språk är strävan att ge barnen färdigheter att komma till rätta i en två- eller flerspråkig miljö. I mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk är målet att väcka barnens intresse och skapa en positiv attityd till språken.

Omfattande småbarnspedagogik på två språk

Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken i småbarnspedagogiken

Språkbåd på finska kan ordnas inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och språkbåd på svenska kan ordnas inom den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Utöver det kan språkbåd på samiska ordnas inom såväl den svensk- som den finskspråkiga småbarnspedagogiken. Tidigt fullständigt språkbåd i de inhemska språken är ett program som börjar i småbarnspedagogiken och fortsätter genom hela den grundläggande utbildningen. Språket i småbarnspedagogiken, undervisningsspråket i förskolan och skolan och det andra inhemska språket eller samiska ska bilda en helhet. Småbarnspedagogiken ska huvudsakligen ske på språkbådsspråket. Utvecklingen av barnens modersmål – ett eller flera – ska stödjas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Målet för verksamheten är att var och en i personalen konsekvent använder endast ett språk: antingen språkbådsspråket eller det språk som småbarnspedagogiken ordnas på. Barnen ska uppmuntras att använda språkbådsspråket, men de ska ha möjlighet att bli förstådda också på sitt modersmål. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och vidare till grundläggande utbildning i form av språkbåd.

Annan omfattande småbarnspedagogik på två språk

I annan omfattande småbarnspedagogik på två språk genomförs en del (minst 25 %) av verksamheten på något annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Språket i fråga kan vara modersmål för en del av barnen. Verksamheten ska planeras så att de olika språkgrupperna får tillräckligt stöd för sin språkutveckling. Det kan också finnas barn i gruppen, vars modersmål är något annat än de språk som används i småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska från fall till fall i samråd med vårdnadshavarna överväga när ett sådant arrangemang stödjer barnets utveckling.

I småbarnspedagogik på två språk ska verksamheten planeras så att småbarnspedagogiken bildar en helhet, där bägge språken är närvarande och utvecklas gradvis som en följd av personalens språkbruk och barnens aktiviteter. I mån av möjlighet ska var och en i personalen använda endast ett av språken aktivt. Barnen ska ha möjlighet att bli förstådda även på sitt modersmål, då det är svenska eller finska. Barnen ska uppmuntras att använda de två språken inom verksamheten. Målet är att barnen kan övergå till förskoleundervisning och grundläggande utbildning antingen på två språk eller på svenska eller finska.

Mindre omfattande småbarnspedagogik på två språk

Språkberikad småbarnspedagogik

Med språkberikad småbarnspedagogik avses här sådan småbarnspedagogik, där mindre än 25 % av verksamheten regelbundet och systematiskt ordnas på ett annat språk än de språk som fastställs i lagen om småbarnspedagogik. Målet är att stödja språkutvecklingen, motivera barnen och möjliggöra ett mångsidigare språkval. Målet kan också vara att övergå till språkberikad undervisning eller annan förskoleundervisning eller grundläggande utbildning på två språk eller till på annat sätt tidigarelagd språkundervisning.

Språkboverksamhet

Med språkboverksamhet avses inom småbarnspedagogiken sådan verksamhet som stärker barnens kunskap om deras egen kultur och erbjuder dem möjlighet att lära sig ett utrotningshotat minoritetsspråk eller urfolksspråk som talas i familjen eller släkten. Principerna i språkboverksamheten kan påminna om språkbadsprinciperna.

Småbarnspedagogik på två språk i Vanda

I Vanda ordnas språkbad på svenska, småbarnspedagogik på svenska samt småbarnspedagogik på engelska. Förskoleundervisning ordnas som förskoleundervisning i form av språkbad på svenska, språkberikad förskoleundervisning på engelska samt förskoleundervisning på engelska. Vidare ordnar resultatområdet för svenskspråkig service förskoleundervisning på svenska. Från förskoleundervisningen är

5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE

I småbarnspedagogiken ska barnets utveckling och lärande stödjas på ett sätt som motsvarar barnets behov. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och då barnet börjar i förskoleundervisningen.

5.1 Principerna för stöd

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Inom småbarnspedagogiken ska man identifiera barnets behov av stöd och ordna det på ett ändamålsenligt sätt då behov av stöd uppstår⁶⁹. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt kan man förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Småbarnspedagogiken ska genomföras enligt principen om inkludering.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd för utveckling och lärande. Stödet för utveckling och lärande ska omfatta såväl lösningar som möter barnens individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild.

Samarbete mellan barnet, vårdnadshavaren, barnträdgårdsläraren, specialbarnträdgårdsläraren och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken är viktigt för att barnets behov av stöd ska identifieras samt när stödet planeras och genomförs. Hela personalen ska i enlighet med sin utbildning, sin arbetsbeskrivning och sitt ansvarsområde observera behovet av stöd och ge det stöd som behövs. Personal från social- och hälsovården ska vid behov delta i planeringen och utvärderingen av barnets stöd.

För ett barn på daghem eller i familjedagvård ska behovet av stöd antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik⁷⁰. I planen antecknas ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet för barnets utveckling och lärande samt stödåtgärderna och hur de ska genomföras och utvärderas.

Stödet för barnets utveckling och lärande ska ordnas som en del av den dagliga småbarnspedagogiska verksamheten. Stödet ska i första hand ges genom olika flexibla

⁶⁹ Lag om småbarnspedagogik 2 a § 7 punkten

⁷⁰ Lag om småbarnspedagogik 7 a §

arrangemang i barnets egen daghems- eller familjedagvårdsgrupp. Stödet kan med hänsyn till barnets bästa också ordnas delvis eller helt i en särskild grupp⁷¹.

Stödet kan också ges inom övrig småbarnspedagogik i enlighet med anordnarens beslut. Inom övrig småbarnspedagogik kan man konsultera en specialbarntädgårdslärare när stödet ordnas⁷². I samråd med vårdnadshavaren kan man också komma överens om att barnet flyttar till regelbunden småbarnspedagogisk verksamhet på ett daghem för att få det stöd som barnet behöver.

Principerna för ordnande av stöd inom småbarnspedagogiken i Vanda

Inom småbarnspedagogiken i Vanda indelas barnets stöd i allmänt, intensifierat och särskilt stöd för utveckling och lärande. Stöd ges så länge det behövs och enligt den nivå som barnet behöver. Målet för stödet enligt trestegsmodellen är att stärka barnets rätt att få stöd tillräckligt tidigt, vid rätt tidpunkt och på ett flexibelt sätt. Stödbehovet kan variera från tillfälligt till kontinuerligt och från mindre till mer omfattande. Stödet som ges beror på hurudant och hur omfattande barnets stödbehov är. Barnets vård, fostran och undervisning samt de behövliga pedagogiska stödåtgärderna och möjliga strukturella stödåtgärder ordnas så långt det är möjligt i barnets närdaghem.

Utgångspunkten för utveckling och lärande är att det stöd som barnet behöver kopplas till verksamheten i barngruppen på ett sådant vis, att barnet som är i behov av stöd ges möjlighet att vara delaktigt i olika situationer. När det gäller barn i behov av stöd är fostrarens viktiga uppgift att stärka växelverkan mellan barnen så att barnet i den mån det är möjligt kan delta i verksamheten och uppleva sig som jämbördigt med andra barn. Detta genomförs genom att skapa pedagogiskt ändamålsenliga smågrupper som bidrar till att stödja barnets upplevelse av jämbördighet och växelverkan med andra.

För de barn som behöver stöd för utveckling och lärande är det väsentligt att hitta en lärandestig där barnens gynnsamma utveckling, lärande samt stödåtgärdernas fortsättning i småbarnspedagogiken tryggas samt vid övergången till förskoleundervisning och vidare till den grundläggande utbildningen.

Inom småbarnspedagogiken i Vanda har Riktlinjer för stöd för utveckling och lärande utarbetats. Dessa beskriver noggrannare de strukturer, processer och ansvar som hänför sig till stödet för utveckling och lärande. Riktlinjerna finns på Vanda stads webbsidor och på personalens intranät Avain.

5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd

Småbarnspedagogiken ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren, så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin utveckling och sina behov⁷³. Samarbetet med

⁷¹ Lag om småbarnspedagogik 3 § 2 mom. (698/1982)

⁷² Lag om småbarnspedagogik 4 a §

⁷³ Lag om småbarnspedagogik 2 a § 1 och 10 punkten

vårdnadshavaren är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd. Barnet kan även få stöd genom andra tjänster för barn och familjer, till exempel barnrådgivningen, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor eller handikappservicen. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas.

Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras ska diskuteras med vårdnadshavaren. Barnet ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor⁷⁴. Målen med stödet nås bäst när alla parter deltar i samarbetet. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.

Det mångprofessionella samarbetet ska utgå från barnets bästa. Med barnrådgivningen, barnskyddet, rådgivning i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice ska man komma överens om samarbetsrutinerna och principerna när ett barns ärende behandlas eller i situationer som kräver myndigheters ingripande⁷⁵. Mångprofessionellt samarbete ska i första hand ordnas med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om informationsutbyte och sekretess ska följas i samarbetet⁷⁶.

Småbarnspedagogisk verksamhet ordnas också inom den specialiserade sjukvården. Genom samarbete mellan småbarnspedagogiska tjänster och sjukhuset eller inrättningen i fråga ska kontinuiteten i småbarnspedagogiken säkerställas med hänsyn till barnets hälsa och kondition. Det är särskilt viktigt att barnet kan bibehålla trygga mänskliga relationer.

Svårt handikappade och sjuka barn kan behöva förlängd läroplikt⁷⁷. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan⁷⁸

74 Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 11, 14–17 §

75 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagarsom har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 11 e §, s. 23

76 Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården 11, 14–17 §

77 Lag om grundläggande utbildning 25 § 2 mom.

78 Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, kapitel 5.5 Särskilt stöd

föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn.

Barnet kan behöva endast lite stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen så snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. En del barn behöver omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer som kompletterar varandra samtidigt.

Inom småbarnspedagogiken kan ett barn få stöd på många sätt. Arbetssätten och lärmiljöerna ska anpassas efter barnets individuella behov. Stödet kan omfatta **pedagogiska** och **strukturella arrangemang** och **andra arrangemang som stödjer välbefinnandet**. **Pedagogiska arrangemang** är till exempel stöd av en specialbarträdgårdslärare⁷⁹, som antingen konsulteras eller är tillgänglig periodvis, individuell handledning, tolknings- och biträdestjänster samt särskilda hjälpmedel och digitala verktyg. Stödet kan också omfatta användning av tecken och bilder eller annat stöd för språket och kommunikationen. **Strukturella arrangemang** är bland annat att minska antalet barn i gruppen och att vidta åtgärder som gäller personaldimensioneringen eller personalstrukturen. **Andra arrangemang som stödjer välbefinnandet** är till exempel handledning och konsultation av sakkunniga inom social- och hälsovården.

Då barnets behov av stöd beror på gravt handikapp, svår sjukdom, gravt försenad utveckling eller då behovet av stöd anknyter till den socioemotionella utvecklingen behöver barnet i allmänhet kontinuerligt och individuellt stöd på heltid. Barnet kan ha svårigheter inom flera områden eller ett mycket stort behov av stöd inom ett visst område. Barnets stöd för utveckling och lärande i barngruppen förutsätter planering, specialkompetens och eventuellt olika slags arrangemang eller hjälpmedel. Barnet behöver hjälp för att komma till rätta i gruppen, en differentierad verksamhet och tid för att träna grundläggande färdigheter. Det kan förutsätta utveckling av personalens specialpedagogiska kompetens eller sjukvårdskompetens eller mångprofessionellt samarbete med sakkunniga inom social- och hälsovården.

För att stödja barnets utveckling, lärande och välbefinnande ska man kontinuerligt observera, dokumentera och bedöma barnets behov av stöd och hur stödåtgärderna inverkar och räcker till. Den första åtgärden är att granska arbetssätten och lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån granskningen görs en bedömning av om en ändring av arbetssätten och lärmiljöerna kunde

⁷⁹ Lag om småbarnspedagogik 4 a §

leda till bättre pedagogiska lösningar för barnet. Bedömningen och planeringen av stödet baserar sig på en tillräckligt mångprofessionell sakkunskap.

Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken i Vanda

Bedömning av stödbehovet

I Vanda används menyn för stöd för utveckling och lärande för att utvärdera handlingssätt undervisningsarrangemang och lärmiljöer. Den hjälper fostrarteamet att utveckla sina arbetsmetoder så att de svarar på barnens individuella behov. Menyn fungerar som ett pedagogiskt hjälpmedel i planeringen och utvärderingen av stöd och undervisning som barnet behöver. Den utmanar fostrarteamen att utvärdera sin verksamhet, fastställa ändringsbehov och hitta utvecklingsmetoder. Med hjälp av menyn diskuterar fostrarteamet barnets möjlighet till stöd i ett så tidigt skede som möjligt och på ett förebyggande sätt. Menyn utnyttjas när barngruppens verksamhetsplan utarbetas, utvärderas och utvecklas.

I bedömningen, planeringen och genomförandet av barnets stödbehov utnyttjas vårdnadshavarnas syn på barnet, observationer som gjorts av barnet, resultat från hälsoundersökningar och andra bedömningar som gjorts av barnet, tidigare utarbetad barnets plan för småbarnspedagogik samt specialbarnträdgårdslärarens sakkunskap. Barnets plan för småbarnspedagogik kompletteras efter behov.

Utgångspunkter för stödarrangemang

I Vanda strävar man till att ordna det stöd barnet behöver på ett inkluderande sätt på barnets egen plats i småbarnspedagogiken. Hela fostrarteamet deltar i stödandet av barnet, med pedagogisk handledning av barnträdgårdslärarens. Daghemsföreståndarens uppgift är att garantera att barnet får det stöd hen behöver och att stödet riktas rätt. Den konsulterande specialbarnträdgårdsläraren handleder och konsulterar genom coachande arbetssätt personalen i frågor som gäller barngruppens verksamhet och ordnande av stöd.

Småbarnspedagogikens verksamhetskultur ska främja alla barns utveckling och lärande. En likabehandling förutsätter att möjligheterna att delta garanteras för alla och att individuella behov tas i beaktande. I valet av arbetssätt beaktas barnens individuella och utvecklingsmässiga skillnader. Lek, konst, fysisk aktivitet, funktionalitet samt informations- och kommunikationsteknikens möjligheter utnyttjas när stöd för utveckling och lärande ordnas.

Positiva sinnesupplevelser, lärandets glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och uppmuntrar till att utveckla sitt eget kunnande. Uppmuntrande handledning förstärker barnets tillit till sina egna möjligheter.

Särskild uppmärksamhet fästs vid barnets vänskaps- och kamratrelationer. Barnet behöver erfarenheter av att bli godkänd som hen är i den egna gemenskapen. Sociala och emotionella färdigheter övas tillsammans med vuxna och andra barn. Det väsentliga är att förstärka känslan av gemenskap och tillhörighet samt delaktighet. En god kamratgrupp inverkar positivt på barnets utveckling. I barngruppens verksamhetskultur bör man sammanjämka det enskilda barnets individuella behov och gemenskapen i gruppen. I kamratgruppen har barnet möjlighet att knyta vänskapsrelationer och höra till gruppen. Kamratgruppen utvecklar också sociala och kunskapsmässiga färdigheter på ett mångsidigt sätt. Den

vuxnas uppgift är att hjälpa barnet att klara av olika känslotillstånd och hjälpa barnet att komma över dem.

Utöver pedagogiska stödåtgärder används strukturella stödåtgärder i Vandas kommunala småbarnspedagogik. Dessa utgörs bland annat av placering av en barnskötare för stöd för utveckling och lärande eller assistent i barngruppen. Utöver detta kan gruppen förminskas. Tolkningstjänster används vid behov. Att inleda och ordna stöd samt strukturella stödåtgärder som barnet behöver behandlas i arbetsgruppen för stöd för utveckling och lärande. Daghemsföreståndaren skickar stödåtgärdsförslaget inklusive bilagor (småbarnspedagogikens beskrivning av barnet som barnträdgårdslärare gjort) till verksamhetsenhetens konsulterande specialbarntädgårdslärare. Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren fungerar som föredragande i arbetsgruppen för stöd för utveckling och lärande och chefen för småbarnspedagogik fungerar som beslutsfattare.

Gruppens barntädgårdslärare informerar vårdnadshavarna om att inleda och ordna stöd samt om barnets stödåtgärder. Stödet barnet får dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik så fort som möjligt.

Särskilda hjälpmedel som stöder utveckling och lärande

Familjen får sådana hjälpmedel som barnet behöver för medicinsk rehabilitering från specialistsjukvården. I sådana situationer i kommunala daghem där barnet på grund av sina egna specialbehov behöver pedagogiska hjälpmedel som stöd för sitt lärande, utarbetar daghemsföreståndaren tillsammans med den konsulterande specialbarntädgårdsläraren en fritt formulerad ansökan till chefen för småbarnspedagogik. Till ansökan bifogas ett expertutlåtande om behovet av hjälpmedel. Chefen för småbarnspedagogiken beslutar om anskaffningen av hjälpmedel. För mindre anskaffningar används daghemmets anslag. Hjälpmedlen används systematiskt och användningen och nyttan av dem utvärderas i barnets pedagogiska dokument.

Stödnivåer inom småbarnspedagogiken i Vanda

Allmänt stöd

Varje barn i Vanda har rätt till småbarnspedagogik av god kvalitet, där det tas hänsyn till barnens olika sätt att lära sig och arbetsrytmer. Man reagerar genast på behov av stöd för barnets utveckling och lärande som uppdragats av vårdnadshavarna eller fostrarteamet. Inom det allmänna stödet ligger tyngdpunkten på stödformer som bland annat pedagogiskt ändamålsenlig smågruppsverksamhet, förutsebarhet, strukturering av verksamheten, handledning av barnet samt alternativa och kompletterande kommunikationssätt. Det finns också möjlighet till andra stödformer.

Fostrarteamet använder Menyn för stöd för utveckling och lärande i planering, genomförande och utvärdering av den dagliga verksamheten. Tillsammans med vårdnadshavarna överenskommer man om hur det allmänna stödet ges och genomförs. Inom den kommunala småbarnspedagogiken ger den konsulterande specialbarntädgårdsläraren konsultation och handledning för fostrarteamet under det allmänna stödet. Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren stöder fostrarteamet i arbetet med att hitta och tillämpa pedagogiska metoder och verktyg för varje enskilt barn. Barnets behov av stöd och stödformerna under det allmänna stödet dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik.

Intensifierat stöd

Barnet har rätt att få intensifierat stöd om barnet inte kan ges tillräckligt med stöd med hjälp av det allmänna stödet. Det intensifierade stödet är regelbundet och i det utnyttjas samtidigt olika stödformer. Syftet med det intensifierade stödet är att möjliggöra barnets fullbördiga deltagande i småbarnspedagogiken. Barnets behov av intensifierat stöd bedöms i samarbete med vårdnadshavaren. Barntädgårdslärarens ansvar är att inleda processen för att ordna intensifierat stöd. Den konsulterande specialbarntädgårdsläraren handleder och konsulterar inför inledandet av det intensifierade stödet.

Det intensifierade stödets pedagogiska stödåtgärder vidtas genast då stödbehovet uppstår. Eventuella strukturella stödåtgärder vidtas då de beviljats av chefen för småbarnspedagogik vid resultatenheten. Barnets behov av stöd och stödåtgärder under det intensifierade stödet antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik.

Behovet av intensifierat stöd och de strukturella stödåtgärder utvärderas regelbundet under verksamhetsåret. Om det konstateras att det inte längre finns ett stödbehov eller om det är befogat att ändra stödet, förs ändringen till arbetsgruppen för stöd för utveckling och lärande kännedom. Barngruppens barntädgårdslärare ansvarar för att informationen överförs till den konsulterande specialbarntädgårdsläraren som för ärendet vidare till arbetsgruppen för stöd för utveckling och lärande. I samband med detta återgår barnet tillbaka till det allmänna stödet.

Särskilt stöd

I Vanda får barn som fått beslut om förlängd läroplikt särskilt stöd. Vid bedömningen av behovet av förlängd läroplikt beaktas den uppfattning som vårdnadshavare, barngruppens barntädgårdslärare samt de instanser som undersöker och rehabiliterar barnet har om barnet och barnets behov av stöd. Det särskilda stödets syfte är att erbjuda individuellt planerat och genomfört stöd för utveckling och lärande. Även om beslut om särskilt stöd i Vanda inte fattas för andra barn än de som har förlängd läroplikt får alla barn de stödåtgärder som de är i behov av redan under det allmänna eller intensifierade stödet.

I Vanda bereds beslut om förlängd läroplikt som samarbete mellan den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken. Konsulterande specialbarntädgårdsläraren bereder besluten om förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas av direktören för den grundläggande utbildningen. Beslut om särskilt stöd fattas av chefen för småbarnspedagogik efter ett beslut om förlängd läroplikt.

5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd, stödåtgärder och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Barntädgårdsläraren och/eller specialbarntädgårdsläraren ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. När planen görs upp och utvärderas ska vårdnadshavarens och barnets delaktighet stödjas. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas (kapitel 1.3).

Stödet ska utvärderas och planen ska granskas minst en gång om året. Stödets inverkan ska utvärderas regelbundet och planen ska ändras vid behov. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar det nya behovet. Om

behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen.

Då ett barn får stöd för sin utveckling och sitt lärande ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, förutom det som står beskrivet i kapitel 1.3, antecknas följande:

Pedagogiska och strukturella lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar angående personaldimensioneringen och gruppstrukturen
- lösningar i anslutning till barnets stöd, till exempel differentiering av verksamheten, individuell handledning, smågruppsverksamhet eller användning av tecken och bilder
- tolknings- och biträdestjänster samt användning av hjälpmedel.

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelningen när det gäller hur barnets stöd genomförs
- tjänsterna som tillhandahålls av specialister, till exempel specialbarntädgårdslärare
- handledningen och konsultationen av sakkunniga inom social- och hälsovården
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem.

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljningen av hur målen har nåtts
- utvärderingen av stödåtgärdernas effekt och tidpunkterna för utvärderingen.

Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd i Vanda

Allmänt stöd

Om former för allmänt stöd överenskommes i samarbete med vårdnadshavare och fostringspersonal samt vid behov med den konsulterande specialbarntädgårdsläraren och andra sakkunniga. De allmänna stödets former dokumenteras i barnets plan för småbarnspedagogik.

Plan för intensifierat stöd

För alla barn som deltar i småbarnspedagogik i Vanda utarbetas en plan för småbarnspedagogik, som vid behov innehåller en plan för intensifierat stöd. Sakkunnigutlåtanden utnyttjas med vårdnadshavarens tillstånd. Tillsammans med barnets vårdnadshavare överenskommes om de pedagogiska lösningar som barnet stöds med.

Daghemsföreståndaren ansvarar för att en plan för intensifierat stöd utarbetas för barn som är i behov av intensifierat stöd. Barnets plan för småbarnspedagogik och i den inkluderade planen för intensifierat

stöd utarbetas av barngruppens barnträdgårdslärare i samarbete med vårdnadshavarna. I utarbetandet av planen används den konsulterande special-barnträdgårdslärarens sakkunskap. Även andra sakkunniga kan delta i utarbetandet.

Planen för intensifierat stöd bör utarbetas omedelbart efter att det intensifierade stödet godkänts. Genomförandet av barnets plan för intensifierat stöd följs upp regelbundet. Planen för barn som får intensifierat stöd ska utvärderas minst två gånger under verksamhetsåret eller alltid då det finns anledning till det på grund av barnets stödbehov. Utvärderingen görs i samarbete med vårdnadshavarna.

Plan för särskilt stöd

Genomförandet av barnets behov av särskilt stöd sker under förskoleundervisningsåret i Vanda. För ett barn som deltar i förskoleundervisningen utarbetas Barnets plan för lärande, som innehåller vid behov IP

Mera information om utarbetandet av barnets plan inom småbarnspedagogiken finns i kapitel 1.3.

Överföring av information vid övergångar

När ett barn som är i behov av stöd för utveckling och lärande flyttas över från en grupp, verksamhetsenhet eller kommun till en annan ser man till att överföringen av information är tillräcklig. Barnträdgårdsläraren ansvarar för överföringen av information. Barnets plan för småbarnspedagogik och den plan för intensifierat stöd som ingår i den förs över till den nya verksamhetsenheten i Vanda. Överföringen av planerna till en annan kommun sker med tillstånd av vårdnadshavarna. Vid behov kan också ett överföringsmöte ordnas. Mera information om överföring av information som gäller alla barn finns i kapitel 2.3.

6. SMÅBARNSPEDAGOGIK SOM BASERAR SIG PÅ EN ALTERNATIV PEDAGOGIK ELLER EN SÄRSKILD ÅSKÅDNING

All småbarnspedagogisk verksamhet ska följa de allmänna mål och riktlinjer som fastställs i lagen, i överenskommelser och i dessa grunder för planen för småbarnspedagogik. Dessa mål och riktlinjer gäller även småbarnspedagogisk verksamhet som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning.

Anordnaren av småbarnspedagogik kan erbjuda småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en alternativ pedagogik eller särskild åskådning. Sådana är till exempel Steiner-, Montessori-, Freinet- och Reggio Emilia pedagogiken, eller småbarnspedagogiska tjänster som baserar sig på en viss åskådning.

Då vårdnadshavaren väljer en småbarnspedagogisk tjänst som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning ska vårdnadshavaren få tillräckligt med information om verksamhetens särskilda mål och värderingar.

Småbarnspedagogik i Vanda som baserar sig på en alternativ pedagogik eller en särskild åskådning

Småbarnspedagogik som baserar sig på steiner- och montessoripedagogik anordnas i Vanda av privata serviceproducenter. I Vanda bildar dessa pedagogiska riktningar en sammanhängande helhet till förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Privata serviceproducenter förutsätts följa grunderna i planen för småbarnspedagogik och Vandas plan för småbarnspedagogik. Utöver dessa grundläggande dokument följer producenterna sina egna planer för småbarnspedagogik, där pedagogikens särdrag beskrivs närmare.

7. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Syftet med utvärderingen av verksamheten är att stödja genomförandet av lagen om småbarnspedagogik och planerna för småbarnspedagogik samt att utveckla småbarnspedagogiken. Anordnaren av småbarnspedagogik ska enligt lagen om småbarnspedagogik utvärdera sin verksamhet samt delta i utomstående utvärdering av sin verksamhet.⁸⁰ Utvärderingen av verksamheten ska genomföras på eget initiativ, systematiskt och regelbundet. Med hjälp av utvärderingen ska kvaliteten på småbarnspedagogiken främjas, verksamhetens styrkor och utvecklingsbehov synliggöras och verksamheten utvecklas.

7.1 Utvärdering och utveckling av den pedagogiska verksamheten

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande⁸¹. Uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av den lokala planen för småbarnspedagogik och barnens planer för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Verksamheten inom småbarnspedagogiken ska utvärderas och utvecklas på nationell nivå samt ur anordnar-, enhets- och individperspektiv.

Utvärderingen på nationell nivå har som uppdrag att stödja anordnarna av småbarnspedagogik i frågor som rör utvärdering och kvalitetshantering⁸². De nationella utvärderingarna främjar utvecklingen av småbarnspedagogiken på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten från utvärderingarna kan även användas i internationella jämförelser. De utomstående utvärderingarna kan också genomföras av andra aktörer eller som internationella utvärderingar.⁸³

Anordnaren av småbarnspedagogik ska regelbundet följa upp och utvärdera planerna för småbarnspedagogik och hur de har genomförts inom de olika verksamhetsformerna. Anordnaren av småbarnspedagogik bestämmer själv vilka metoder som ska användas vid utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå. Det är viktigt att de lokala beslutsfattarna, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. De centrala resultaten av utvärderingarna ska publiceras⁸⁴.

80 Lag om småbarnspedagogik 9 b §

81 Lag om småbarnspedagogik 9 b §

82 Lag om småbarnspedagogik 9 b §

83 Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om barndagvård och av vissa lagar som har samband med den (RP 341/2014 rd), motivering till 9 b §, s. 22

84 Lag om småbarnspedagogik 9 b §

Utvärderingen på anordnar- och enhetsnivå är en central del av ledarskapet och av utvecklingen inom den småbarnspedagogiska verksamheten på lokal nivå. Barnen och deras vårdnadshavare ska regelbundet ges möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken⁸⁵.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen kan fokusera på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll eller lärmiljöerna.

Utvärderingen på individnivå grundar sig på lagen om småbarnspedagogik och innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan en plan för barnet uppdateras. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur verksamhetens mål och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik är också ett sätt att stödja barnets lärande och välbefinnande. Denna del av utvärderingsuppdraget beskrivs närmare i kapitel 1 och 5.

De frågor som ska avgöras på lokal nivå och som beskrivs i slutet av varje kapitel i grunderna för planen för småbarnspedagogik, ska styra utarbetandet av den lokala planen samt utvärderingen och genomförandet av den. Anordnaren av småbarnspedagogik ska granska sin plan för småbarnspedagogik och förbättra dess kvalitet och ändamålsenlighet. Även de lokala behoven och resultaten från utvecklingsarbetet styr utvärderingen.

Utvärdering och utveckling av verksamheten inom småbarnspedagogiken i Vanda

Vid verksamhetsenheterna för småbarnspedagogik i Vanda utvecklar man kontinuerligt olika handlingssätt, innehåll och strukturer så att de motsvarar barnens behov. Pedagogisk dokumentation och iakttagelse av barnen och utvärdering och planering som sker utifrån iakttagelserna säkerställer en barncentrerad verksamhet.

Genomförandet av Vandas plan för småbarnspedagogik utvärderas med hjälp av enhetens och gruppens verksamhetsplaner. Personalen inom småbarnspedagogiken gör i början av verksamhetsåret upp egna verksamhetsplaner både för enheten och för grupperna, vars genomföljande utvärderas minst två gånger om året. Blanketterna för verksamhetsenhetens och barngruppens verksamhetsplaner utvärderas och utvecklas på stadsnivå efter behov.

Gruppens barntädgårdslärare ansvarar för planeringen av barngruppens verksamhet och dess utvärdering tillsammans med övrig personal i gruppen. Daghemsföreståndaren ska se till att enheten har klara målsättningar och gemensamt överenskomna handlingssätt och att verksamheten utvärderas enligt det som avtalats. Småbarnspedagogikens verksamhetsenheter ger årligen i verksamhetsplanerna en beskrivning av de sätt genom vilka vårdnadshavare och barn har möjlighet att delta i utvärderingen av verksamheten. Daghemsföreståndaren godkänner gruppernas verksamhetsplaner och chefen för småbarnspedagogik godkänner verksamhetsenheternas verksamhetsplaner.

Utöver utvärderingen av verksamhetsplanerna gör kommunala verksamhetsenheter för småbarnspedagogik årligen en utvärdering av ett delområde för verksamheten som avtalas på stadsnivå.

85 Lag om småbarnspedagogik 7 b §

Områden som bedöms varierar från år till år och väljs ur grunderna för planen för småbarnspedagogik och Vandas plan för småbarnspedagogik. Utvärderingsuppgifter samlas också in med hjälp av småbarnspedagogikens forsknings- och utvecklingsprojekt och respons som inlämnats av barn och vårdnadshavare. Utifrån resultaten utvecklas småbarnspedagogikens innehåll, metoder och verksamhet så att de på ett bättre sätt möter barnens förändrade behov.

Utöver detta bedömer personalen inom småbarnspedagogiken regelbundet sin egen kompetens och sina utvecklingsbehov såväl individuellt, som ett team och tillsammans med daghemsföreståndaren. Var och en i personalen ansvarar för att utvärdera och utveckla sin egen yrkesmässighet och kompetens i linje med småbarnspedagogikens gemensamma mål. I utvärderingen kan man använda sig av stödmaterial för kompetensutveckling, vilket finns på personalens intranät Avain.

Vårdnadshavarna får information om resultaten från undersökningen om kundnöjdhet i huvudstadsregionen och Vandas egna undersökningar om utvärderingen av verksamheten på Vandas webbplats. Dessutom tas utvärderingens resultat upp med vårdnadshavarna i enheterna. Utvärderingens resultat kan diskuteras t.ex. på föräldramöten.